

Shtohryn, M.
Dolia Ukrainy

PG
3969
S53D6
1917

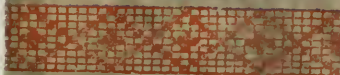
From the Collection
of the late

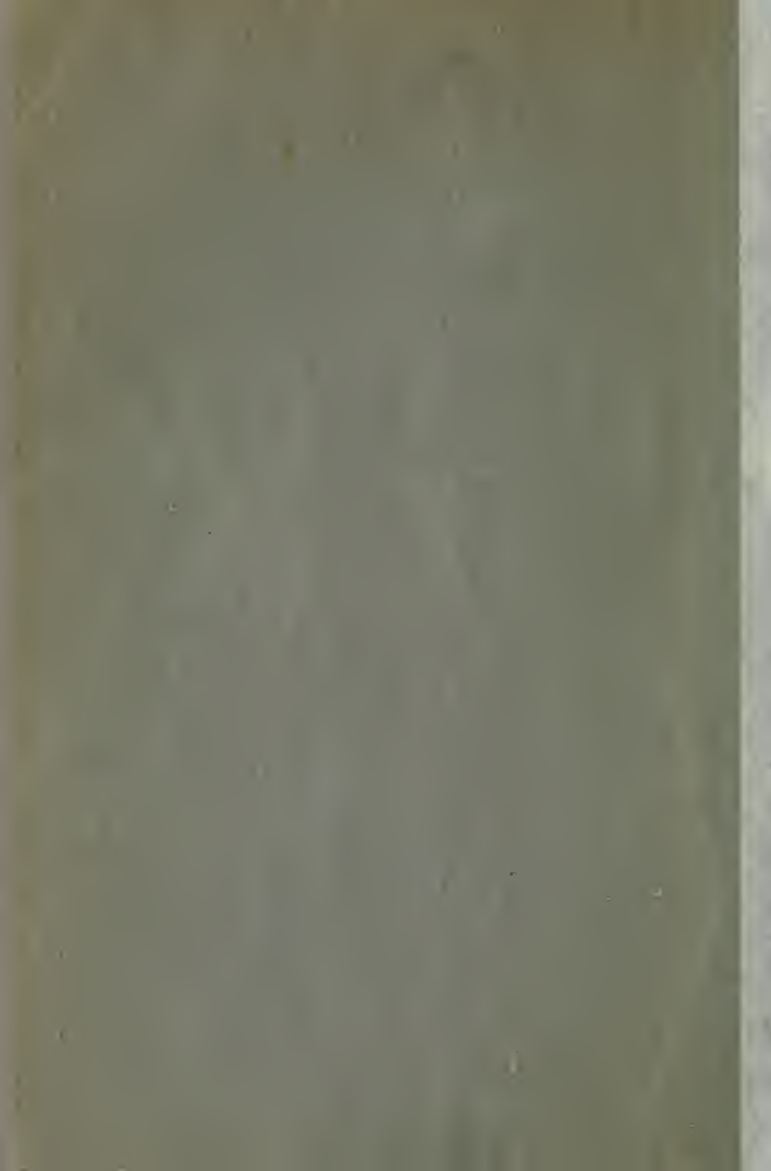
JOHN LUCZKIW

ДМИТРО ШТОІРИН.

ДОЛЯ УКРАЇНИ

50
ДМИТРО ШТОІРИН.

ДОЛЯ
УКРАЇНИ

(З ПОРТРЕТОМ АВТОРА)

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

PHILADELPHIA, PA.
З ДРУКАРНІ РУСЬКОГО СПІТСЬКОГО ДОМУ.
1917.

PG

3959

S53D₆

1917

БОРЦЯМ
ЗА ДОЛЮ І ВОЛЮ УКРАЇНИ
ОТСЮ СКРОМНУ ПРАЦЮ
ПРИСВЯЧУЄ

А В Т О Р.

ДМИТРО ШТОІРИН.

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

«Доля України» — се заголовок книжки, яку отсе випускаємо в світ. І хто з нас не цїкавий про долю найгарнійшої, найбогатшої але може й найнещасливішої на світі землі — України? Неволими її віками можні царі-кати як бідну птицю в клітці, що куди тільки оберне ся, а все обиває немічні крильця о желїзні запори своєї дротяної вязниці і так, не дочекавшись дорогої волї — марно нидїє, гине...

І тепер, коли провалив ся в пропасть найбільший і найлютіший її гнобитель, а на руїнах його клятого трону показались лучі свободи і волї для нашої дорогої Неньки-Мучениці, рішили ся ми видати отсю книжку і думаємо, що в таку переважну хвилю загал радо її прийме.

Немало вже крови потекло за Україну. І тепер можні світа сего точать кровавий бій але не за Україну, але о Україну. Та здає ся нарід самий порішити о її судьбі, виборе її волю-долю.

Знаючи, як тяжкою є неволя, не бажаємо її нікому і нікому не завидуємо. Обстоюємо лише за своїм

«...Не чужого ми бажаєм,
А свого то права.»

Дивним являє ся, що мимо сего, що книжка ся писана майже перед двома роками, а автор її немов віщував се, що тепер скоїло ся на Україні. В одній поезії п. з. «Чому царю»... між иншим пише серед обуреня таке:

Запам'ятай собі царю
Отсі мої слова:
Що ти згинеш, а остане
Наша віра, мова.

Книжка ся надає ся дуже добре при всяких нагодах до деклямацій. Немало клопоту є нераз з вибором відповідної деклямації, бо нових у нас обмаль. А тут можна вибрати після вподоби. Є описані бої під Перемишлем, Львовом, в Карпатах, є багато патріотичних стихів, є сумні а є і веселі. Ось хочби такий як: «Відїзд царя на війну в р. 1915-ім.» і т. д.

Читачів сеї книжки просимо не осудити її за деякі недостатки, бо Автор її — звичайний робітник, який відчув недолю України і осьпівує її в отсих не хитрих віршах. Любов до України, яка пробиває ся в тій книжці повинна знайти відгомон в серцях нашого загалу і се буде найлучша заплата для Автора. Отсе й ціль, чому ся книжка появляє ся друком.

Віддаючи отсю працю в руки нашого загалу, сподїємо ся, що він повитає її щиро, тим паче в такий час, де книжки не так часто появляють ся.

1. І в нас колись...

І в нас колись на Вкраїні
Добре було жити,
Док не знали наші предки
Цареві служити...

Сонце красно освітляло
Українські поля,
Була слава величава
І доля, і воля.

Доми Божі не порожні —
В золоті сіяли,
На них вежі височезні
Під хмари сягали.

І що днини у Сьвятини
Дзвони вигравали,
А духовні, віри повні,
Бога вихваляли.

Предки сиві у Києві
На трон засідали
І булави, повні слави
В правцях держали.

В злоті зброї, красні строї
 Предки ся строїли,
 А палати — красні хати
 Над сніг ся білили.

А гетьмани-атамани,

Славні воєводи

І козаки всі однакі

Що до відваги, вроди.

А дівиці-красавиці,

Немов рожі-цвіти —

Таков красов пишають ся

Лиш українські діти.

Гаї, ліси зеленіли,

Поля золотіли,

Аж під небо возлітали

Чудні руські співи.

Ріки бістрі, води чисті

Плинули, шуміли,

А дівчата у віночках

Плускавки строїли.

Море Чорне води повне —

Купців привозило,

Кораблями і човнами

Ціле було вкрилось.

А де-ж ти днесь Україно?

А де-ж твої шати?

А де-ж твоя доля-воля,

Батьківські палати?

Чи ти може погордила
Своїми синами?
Може сини погордили,
Не слухали мами?...

Чи днесь сонце не так сьвітить,
Як перше сьвітило?
Може річки не клекотять
Весело і мило?

А про більше я не буду
Тепер споминати,
Щоби болю не збільшати
Україні-Мати.

Бо якби днесь то все сказав,
Що з Вкраїнов сталось,
То зі жалю й розпуки
Серце би урвалось.

Лише скажу: кати люті!
Прийде день відплати!
За кайдани, тяжкі рани
України-Мати...

І за Синів українських —
Невиннії діти —
Прийде черга еще на вас
Кайдани терпіти.

Поверни ся, примирися
Україно-Мати,
Ми чекаєм, виглядаєм..
Не мож ся діждати.

Скинь кайдани, омий рани,
Засіяй як зоря —
Від Дніпра, Сяну й Буга
До Чорного моря!

2. Доки будем...

Доки будем брата, сестри,
Кайдани носити?
А чому-ж нам на вільности
В свободі не жити?
 Інші народи на воли,
 Ніхто їх не мучить;
 Інші землі освітляють
 Ясні сонця лучі.
Лиш на нашій Україні
Чомсь сонце не сьвітить;
У темряві, у кайданах
Стогнуть руські діти...
 Одні в тюрмах погибають
 Сонічка не бачуть,
 Другі слезми рани миють,
 Ридають і плачуть.
Інші знова погибають
Марно йдуть зі сьвіта,

Бо кат лютий побиває
Молодечі літа.

А ще інші на Сибірі
До тачок прикуті,
Дни і ночі в тяжкій праці —
Спухли ноги, руки.

Голод, холод — то їх щастє,
Нагайка — заплатов;
Така доля їм судилась
Під лютим царатом.

Єслиб наші давні предки
Із гробів устали
Своїх дітний зневолених
Они не пізналиб.

Закув царат Україну
У тяжкі кайдани,
Закув нашу віру, мову...

Ох, клятий погане!
Ані мати, ані хати —
Нічого не маєм,
І з дня на день що раз гірше
Марнієм, всихаєм.

Дзвонять ланци і кайдани
На нашій Вкраїні
І коли-ж то все скінчить ся?
Коли будем вільні?

Коли зоря засіяє,
Сонічко засьвітить?

Коли вільности діждуться
Українські Діти?...

Встаньте предки, славні вожди,
Вставайте гетьмани!
Поможіть нам з України
Пірвати кайдани!

Днесь не пора для вас спати!
Днесь пора до бою!
За Вкраїну, за єдину,
За свободу, волю!

Ми чужого не бажаєм,
Ми за своїм тужим...
За що такі довгі літа
Царатови служим?

Всі подаймо разом руки,
Станьмо грудь при груді,
Розкуємо Україну —
Щасливії будем!

Тогди красна піснь рознесесь
По вкраїнським поли:
Не вмерла Україна
І не вмере ніколи!

3. Чому царю...

Чому царю меч не зложиш,
 Чом кулі не спиниш?
 Чом знущатись над Вкраїнов
 Вже раз не покинеш?
 Пощо кровцю нашу точиш?
 Защо нас мордуєш?
 Чи ти плачів, криків, стонів
 Не бачиш, не чуєш?
 Чи у тебе нема серця,
 Чи душі не маєш?
 Чи ти мислиш, що ніколи
 Не вмреш, не сконаєш?
 Поглянь на ті темні гори,
 Трупами покриті,
 Глянь на рани глибокіі
 З кровці не омиті.
 Глянь на поля счервонїлі,
 Глянь на ріки крови,
 Глянь на старців, батьків наших,
 На сироти, вдови.
 Чи ще мало з тебе, кате?
 Трупів мільйони
 Ти потратив, щоб забрати
 Галицькі загони.
 Чи ти мало землі маєш
 У своїй державі?

Щось хтів взяти Галичину
В пазурі кроваві.

Ти понищив міста, села,
Зрабував комори,
Твої чорно-дикі орди
Не знали заповори.

Ти ще хотів наші красні
Карпати забрати?
Но в Карпатах як зів губів,
Зачав варійовати.

Ти не щадив свого війська,
Немов худобини,
Твоє серце не спиталось:
За що нарід гине?...

То ти такий сусід близький?
Славянином звеш ся?
Хоч знищити нашу віру,
Наші руські серця?

Церкви, школи порозбивав,
Сьвятощів не щадив
Та ще закув Архієрея,
В тюрму запровадив.

І сьвященство, ширителів
Христової віри
Ти покував, помордував,
Знущав ся без міри.

Забрав наших батьків, мами
І малії діти,

Братий, сестер закув, вивіз
На Сибір терпіти.

Запам'ятай собі царю

Отсі мої слова:

Що ти згинеш, а останешь

Наша віра, мова.

Твоє царство розібе ся,

Немов дощ о камінь

І не встане, не піднесе ся

Во вік віки, амінь.

З тої кровці, що проляли

Сини України

І з тих костий, що білють

По полях руїни

Встане нове покоління,

Зацвите красою

І принесе Україні

Славу, долю, волю.

І слезами змиють рани

Невинної Мати

І воскресла, і воскресла!

Муть пісні співати.

І почують тії пісні

Прадіди в могилах

І промовлять: слава тобі,

Україно мила!...

4. Учіте ся.

Учіте ся, любі діти
 Любити Україну,
 Свою віру, свою мову
 І свою хатину.

Бо хто Неньки не полюбить,
 Той душу загубить,
 Згине марно і пропаде,
 Що й сліду не буде.

Бо та Мати-Україна
 Достойна любови;
 За ню наші славні предки
 Не щадили крови.

Бороли ся без пристанку
 За мову, за віру
 І з охотів жите клали
 Вітчині в офіру.

Подивіть ся, любі діти
 На батьків могили,
 На ті рови, которими
 Кровці ріки плили.

То сьвятощі, то тестамент
 Борців України,
 Они кровцев записали:
 Вітчина не згине.

Тож ділаймо любі брата —
 Подаймо си руки,

Увільнимо Україну
З російської муки.

А ворогів порозгоним,
Кайдани пірвемо,
Мирити ся, любити ся
Між собов будемо.

А в могилах батьків кости
Здрігнуть ся з утіхи,
Що ми ворогів прогнали
Від рідної стріхи.

5. Сумно на Вкраїні.

Сумно стало на Вкраїні,
Сумна вість рознеслась,
Що катівська царська рука
Нагайку піднесла.

Та коби то лиш нагайку,
А то ще й кайдани,
Щоб закути віру й мову,
А царат настане.

Долю, волю і свободу
Неньки України
Закувати, скасувати,
Нехай марно згине.

Бо кат лютий, цар з Півночи
Не міг пережити,
Що Україна немов зоря
Почала сьвітити.

Дні і ночі цар думає,
Зі злости ся пінить,
Щоб знищити українські
Біленькії стїни.

Кличе катів, кличе слуги
На чорную раду,
В якій спосіб Україні
Зробити загладу.

Одні кажуть: володарю,
Ми огонь понесем;
Ми спалимо понищимо
І з вітром рознесем.

Другі кажуть: Государю,
А ми так думаєм,
Щоб злучити Україну
Із російським краєм.

Ти розішли свої слуги
Помежи сусїди,
Щоб сусїди розпочали
З Українов гніви.

А коли ті посварять ся,
Виступлять до бою,
То ти тоді, мов приятель,
Подаш руку свою.

І постанеш за Українов —
Нїби в оборонї —
І возьмеш її в опіку
У пазурі свої.

А колиби твою поміч
Добру не прийняли,
Пішлем війська на Україну,
Щоб силов ю взяли.

А цар ходить по палатї,
Піну отирає;
Добру раду ви даєте —
Кат відповідає.

Нуж до праці... Пішли слуги
В чужі загороди,
Щоб жарити іскру огню
Помежи народи.

І завітала колотнеча
Поміж сусїди
Один, другий, ба й третий
На Україну їде.

А царище усьміхаєсь,
Мов сатана в раю
І озвав ся: Я на певно
Україну піймаю...

А тим часом на Україні
Кровця ся поляла;
Вірні сини боронили,
Щоби не пропала.

Ревуть стріли, звенять мечі,
Аж страх погадати...
Недопустим — кажуть сини —
Україну взяти.

Ми поборем, переможем,
Не дамось скувати,
Ані віру, ані мову,
Ні рідної хати.

Вожди славні, борці сильні
І повні відваги
Виганяли, розбивали
Непрошені враги.

Но надармо, бо вороги
Сунулись мов хмари —
Турки, Шведи й Литовці,
Поляки, Татари.

Сини Неньки-України
В крові червоніли,
А по полях вражі трупи
Стосами видніли.

Літа довгі бороли ся,
Мечів з рук не клали
І напевно, що булиби
Вкраїну не дали.

Но кат лютий, цар з Півночи
Стає мов приятель
І говорить: Україну
Не тре врагам дати.

Дайте мені в опіку,
А я обороню...
Маю силу, маю війська,
Врагів порозгоню.

Ви як жили, так будете
У свободі жити;
Вашу віру, мову, вільність
Не кажу змінити.

Я не хочу — кат говорить —
Вашої Вкраїни,
Лише буду чував над нею,
Щоб враги не лізли,
Порадились воєводи
Помежи собою
І віддали Україну
Під царську недолю.

А Матінка-Україна

Заплакала ревне,
Бо кат лютий як забере,
Не скоро поверне.

У могилах борців кости
З болю ся здрігнули;
Бідні сини Українські
Неньки ся позбули.

І додержав цар присяги
І царського слова,
Як тримаєсь в часі бурі
На даху полова.

Єще сліди кроваві
Травицею не вкрились,
А вже царські посіпаки
Зачали рядитись.

Скасували віру, мову,
Скасували волю
І козацтво розброїли,
Заслали в неволю.

Рабували і нищили,
На кавалки дерли
І пожерли кати люті,
Пожерли, пожерли.

Закували Україну
У ланци тяжкії,
Щоби більше не піднеслась...
Пропали надії.

О, ні, кате, лютій враже!
Ми спати не можем,
Хоть кайдани вілись в тіло,
Ми їх переможем.

За ту кровцю, що проляли
Сини України,
За ті твої тяжкі тюрми,
В котрих Нарід гине.

За недолю, за неволю,
За тії кайдани
Ти і царство твоє згине,
А Вкраїна встане!...

6. Стрільці=Січовики.

Ще не вмерла — чути співи

На боєвім поли

І поверне Україна

Во славі і воли.

І наш прапор малиновий,

Той Герб щиро-любий

Повівати ме в Києві,

Гордити ся буде.

Такі співи дались чути...

І хтож то співає?

І хтож то так за Вкраїнов

Тужить, виглядає?

Своїм співом заглушили

Ревучі армати,

А у бою всюда перші,

Аж страх погадати.

Ніхто з ними не зрівнаєсь,

Ніхто не поборе;

Про їх славу й відвагу

Цілий сьвіт говорить.

Що раз ближе чути співи,

Уже видно зброю,

А хтож то той на переді

З сивов головою?

А хтож то той на переді?

Під ним коник скаче;

Чи то не наш старий, сивий
Атаман козачий?

Одіж кровцев обризкана
А на тварі шрами,
Плащ діравий, а на шабли —
Кроваві плями.

А на грудях при кабаті
Плищуть ся медалі —
То заслуга за відвагу,
За борби кроваві.

Під ним звільна поступає
Бистрий кінь буланий,
В красні ленти синьо-жовті
І в цвіті прибраний.

А за вождем їдуть стрільці,
Січові Соколи
Тії самі, що співали
На боєвім полі.

Повівають синьо-жовті
Малинові ленти —
То Соколи-Січовники,
Молоді студенти.

А між ними, героями,
Вітчини посвята,
То хоробрі Героїні,
Січові дівчата.

Они також бороли ся,
В крові ся купали,

Перед градом стріл ворожих
Они не вступали.

З ними ніхто не зрівнав ся
У кровавім бою,
Не один салдат розстав ся
З своєю головою.

Так боротись лиш потрафять
Січові дівчата...
Махне мечем, вже ворожа
Голова відтята.

А як махне в ліво, в право,
То вже лежать стоси,
Немов косар устелює
Косою покоси.

Так боротись лиш потрафять
Українські діти,
Бо не хочять тяжких царських
Кайданів терпіти.

Приїхали, поїхали,
Навіть не спочали,
Лишень дались чути крики,
Знова бій зачали.

О, слава вам, руські цвіти,
Українські герої,
Що боретесь за Україну,
Котра терпить болі.

О, боріть ся, поборіте,
 Покрушіть кайдани
 І вільная Україна
 Встане, встане, встане!

7. Старець у неволи.

Чого плачеш, старче сивий,
 Чого ломиш руки?
 Чись голоден, нещасливий?
 Чи тяжкії муки?
 Чом твоя твар так змарніла,
 Зморщками покрита?
 Чому нога обв'язана,
 Чи кулев прошита?
 Чом на твоїй голові
 Кривавії плями?
 А деж твої очі ділись,
 Що нема лиш ями?
 І чом ти все звертаєш ся
 В сторони рідненькі?
 Чись полишив жену вірну,
 Чи діти маленькі?
 Чи жаль тобі за хатинов,
 За садком зеленим?
 Чи може за тим потічком
 Пливучим, студеним?

Скажи мені, старче сивий,
 Я тобі поможу,
 Змию кровцю із ран твоїх,
 Горе осолоджу.

Тогди старець отер слези,
 Поправив кайдани
 І запитав: а хтож то ти,
 Товаришу-пане?

Твоя мова така сама,
 Як у моім краю
 І твій голос мені знаний...
 А хто ти, питаю?

Чи ти може тут родив ся,
 Чи ти у гостині,
 Чи ти також у кайданах,
 Як я на чужині?

Скажи мені товаришу,
 Я тобі тож скажу
 І щасливий буду чутись,
 Нім в могилу ляжу.

А товариш похилив ся
 Над старцем думає,
 Подав води напiti ся,
 Рани отирає.

І озвав ся: старче сивий,
 Сусіде мій милий!
 Таж ми оба літа довгі
 У сусідстві жили.

Таж ми один від другого
Не могли розстатись,
Ми так оба любили ся,
Як ріднії брати.

Ми ділили разом горе
І радісні хвилі
І прирікли, що в одній
Спочинем могилі.

І днесь обом нам судилась
Однакая доля:
Ти в кайданах, я в кайданах
На сибірських полях.

Взяли нас кати люті,
В кайдани закули,
Щоб ми тутка загибали,
Домів не вернули.

Від кайданів заржавілих
Розігнились рани,
Та ще очі викололи
Ті клятї погани.

Не побачу жени своєї,
Ані дїтий милих,
Пожегнались, попрацались
Сном вічним ся вкрили.

Про ту хвилю остатнюю
Із женов розлуки,
Що згадаю, то заплачу,
З жалю ломлю руки.

О, була то страшна хвиля,
Як з женов розстав ся,
Зі своїми діточками
Раз на все пращав ся.

Прийшли московськії орди
До моєї хати
І питались, чи я хочу
Зі сьвітом розстатись.

І виняли острі спшен,
В мою грудь зміряли,
Щоби я то відповідав,
О що мя питали.

А я тогди їм відповів
На їх острі слова,
Що над жите єсть дорожша
Моя віра, мова.

Тогди кати розлютились,
Жену збезчестили
Руки й ноги обтяли,
Коси спалили.

А діточки заридали,
До мати тулились,
Цілували мертве тіло —
До Бога молились...

І вже більше не піднялись
Від мертвої мати,
Бо кати їх порубали
На кусні, на шмати.

А я глядів на ті муки,
Хотів боронити,
Но ланцухи не пустили
Ні кроку зробити.

Відтак вийшла орда з хати,
Мене з собов взяла,
Підпалила мою стріху,
Тішилась, скакала.

Спалилась рідная стріха
І сьтіни біленькі,
Згарищами вкрили жену
І діти маленькі.

А коли кати сповняли
То царське діло
Я просив, щоби й мос
Погребали тіло.

А коли кати сповнили
Той пекольний злочин,
Тогди викололи мої
Заплакані очі.

І вивезли мя далеко...
До чужого краю...
Пращаю тя мій сусіде...
Я кінчу... вмираю...

Умер старець у кайданах,
Скінчили ся муки,
Нема кому поплакати,
Ні зложити руки.

Лише сусїд позїстав ся
 І яму копає,
 Зложив старця і сам у грїб
 Кладе ся, лягає.
 Як прирікли, так спочили
 Товариші милі,
 Хоть далеко на Сибїрі —
 Но в одній могилї!...

8. Наша доля.

Геї давно то, перед літами,
 Наш край в славі розвивав ся,
 Князі дбали про свій нарід,
 Богач бідним не цурав ся.

Срібла, золота багато
 В нашій землі тоді було
 Хліба, меду — одним словом, —
 Що лиш серце забагнуло.

Батьки наші в своїй вірі,
 В своїй мові ся кохали,
 Нич чужого не любили,
 Не хвалили, не жадали.

А молодці, а дівчата
 Всі веселі, всі урочі,
 Лиця красні, стан хороший,
 Чорні брови, чорні очі.

А ті поля, а садочки,
 А ті гаї зелененькі,
 А потоки бистро-воді,
 А ті пісні веселенькі...

Та як пісні залунали
 Аж ся серце веселило
 Красні танці, звичай гарний —
 Все раділо, що лиш жило.

І так літа там минали
 В щастю, славі і спокою;
 А як ворог наближав ся,
 То всі радо йшли до бою.

Рука в руку, грудь при груди
 Свою землю боронили,
 Розбивали дикі орди,
 Гень за степи виганяли.

І так в згоді працювали
 Наші князі, наші люди,
 Не мислили, що їх племя
 В тяжкій доли колись буде.

Україно, Україно!
 А деж твоя слава й сила,
 Яку мали Батьки наші
 За короля за Данила?

Деж ті князі? Де гетьмани?
 Де козаки молодії?
 Де кошові отамани?
 Деж ті брами золотії?

На се мушу замовчати,
 Бо жаль серце розриває,
 Рука вяне, перо тяжить,
 В жилах кровця ся стинає.

Лишень тільки я Вам скажу,
 Що вороги все забрали,
 Навіть старців, малих дітий
 Не щадили, мордували...

Заложили нам кайдани,
 Призначили нам могили —
 Заказують, щоб ми своєї
 Віри, мови не любили.

І так скуті ми в кайданах
 Довгі літа проживали...
 Конець мукам вже зближав ся,
 Гоїли ся наші рани.

Но кат лютий, цар з півночи,
 Мов той тигр ненажертий:
 Замало му мук, сліз наших,
 Хоче і слід по нас стерти.

Післав орди звірів диких
 --- В нашу землю кровцю пити,
 Татів, мамів мордувати,
 Міста, села попалити.

І розлізлись дикі орди
 Мов саранча в нашім раю:
 Бють, мордують, палять, нищать...
 Ох, краю ти, рідний краю.

Така доля тя чекала —
 Сумна страшна, незабута —
 Через того кровопійця,
 Людоїда, царя-кнута.

Ще ніколи, рідний краю
 Ти не видів такої злоти,
 Щоб ріками кров спливала,
 А стосами лежали кости.

Де недавно твої діти
 В небо мольби заносили,
 Тепер храму не побачиш,
 Лиш могили і могили.

А в могилах у високих
 Лежать сині збиті кости,
 На котрих то дикі орди
 Докінчили своїй злоти.

Лежить батько без голови,
 Поломані ноги, руки,
 В грудях рана, всюди рани,
 Завдані для тяжшої муки.

А там даліше лежить ненька,
 Обіймилась з діточками —
 Нага, збита, розторгана,
 Очий нема, лишень ями.

Бідна ненька, що хотіла
Своїх дітей боронити
Заридала: мене вбійте,
А діточкам дайте жити...

То за тоє в очах неньки
Її дітей роздирали
І так разом в тяжких муках
Всі в могилу полягали.

Лежить батько, ненька, діти,
Братя, сестри і сусіди
Розказують свої муки,
Тяжкі болі, страшні біди.

А над ними чорна хмара...
Немов слези дощик росить,
Тихий вітрець від могили
До могили вісти носить

І говорить: спить спокійно...
Ваші борби ся скінчили,
Про вас слава не загине,
Виросте понад могили.

І вознесесь гень високо
Аж під сонце, понад хмари,
Бо Ви гідні тої слави,
Щоб ми про вас споминали.

Спить спокійно... Сини ваші,
Українські вірні діти
Вийдуть зі славою, побідов;
Вже не будуть мук терпіти.

Ті кайдани, ті окови,
 Що тяжіли довгі літа
 Позривають, переломять —
 Стануть вільні серед світа.

Спіть спокійно та чувайте
 Коли сини з вінцем слави
 Прийдуть, клякнуть на могили,
 Щоб ви з ними розмавляли

Вони скажуть: Побідили!...
 Наші вороги побиті,
 Ми вже вільні, ми свободні,
 Українські рани змиті!...

На ті слова у могилах
 Мертві кости ся порушать;
 Слава! Слава Вам, герої!
 Мертві уста проголосять.

А герої молодії
 Всі могили цвітом вкриють,
 Розмарини муть садити
 І слезами їх підлиють.

І виростуть буїні цвіти
 І ніколи не зівянуть...

Між цвітами на могилах
 З написями крести стануть:

Ось тут лежать борці слави,
 Що за віру жите дали,
 За нарід, за Україну
 Бороли ся до загибну.

За свободу і за волю
 Дали жите в чистім полю...
 Прийдіть ближше, придивіть ся,
 Клякніть тутки, поклоніть ся.

9. Панахида за поляглих героїв України.

Сонце за темні хмари ся скрило
 Немов оно днесь чогось затужило
 Вітрець розносить жалібні тони
 Немов в день смутку — в похорони
 І дощик росить з чорної хмари,
 На вежах дзвони смутно заграли.
 І розійшов ся той гомін дзвонів
 До дітий руських, до руських
 домів.

Кличуть: Вставайте, руська родино!
 Жалобов вкрий ся руська хатино.

В жалібні строї серця одійте,
 За моім гласом спішіть, прийдіте.

Хто руську душу і серце має,
 Хто свою рідню вірно кохає,

Сьпішіть в храм Божий: сумно заплачте.
Днесь день пращальний; прийдіть, побачте.

Руська родина той клич пізнала,
Жалем, тугою серця убрала.

Сьпішать всі скоро, не спочивають,
А дзвони грають, а здвони грають.

Прийшли до храму, руки піднесли,
Мовлять: Отче наш, Царю Небесний
І Ти, Царице руського краю,
Прийми померших до свого раю.

Отці духовні в жалібних строях
Клячуть, молять ся і слези ронять.

І люди клячуть і слези ронять,
А дзвони дзвонять, а дзвони дзвонять.

Тишина хвильку; вірні повстали
Проповідь слуги Божі зачали:

Про край родинний, скупаний в крові,
Про сиротята, про бідні вдови,

Про наших батьків, матерій долю,
Про братів, сестер, що лягли в бою.

І відчитали слова Владики
Про страшні горя, знущання, крики.

Бо наш Владика своєю рукою
Описав бідної Вітчини долю.

Владика, Сотер, не щадив труду,
Писав, розіслав до свого люду,

Щоб Сини Руси, вірнії діти
 Прийшли в храм Божий, в той день терпіти,
 Поклін віддати вмершій родині
 Хотяй за морем, тут на чужині.

Бо рідня наша, коли вмирала,
 До нас за море очи звертала:
 Жегнайте, братя, уста шептали,
 До нас тужили і нас пращали.

І ми відчули ті страшні горя,
 Їх плач прибив ся до нас з-за моря...
 Очи замкнули, уста завмерли
 Вічна їм пам'ять! Они померли —

Отці духовні так промовляли —
 А дзвони грали, а дзвони грали.

Жегнайте отці, матери, діти
 І ви герої, молоді цвіти.

Ви не щадили труду, ні болю,
 Житє далисьте у чистім полю
 За сьвяту Віру, Нарід і мову
 Житє зложили, пішли до гробу.

Честь вам і слава за ваші труди,
 Руське серце вас не забуде.

Во вік ме цвисти ваше знамя...
 Вічна вам пам'ять, вічна пам'ять!

Так вірні свою рідню пращали,
 А дзвони грали, а дзвони грали.
 По панахиді усї клякали,
 Складали руки, Бога благали:

Прийми о Боже, прийми, благаєм,
 Нагороди Їх небесним раєм,
 Щоб в Царстві Твоім Тебе славили
 І віки вічні з Тобою жили.

Скінчивши мольби, ще раз упали,
 Господу Богу поклін віддали,
 Відтак стужені домів вертали,
 А дзвони грали, а дзвони грали.

10. В день визволення України.

Вставайте, не лежіте
 Гетьмани, соколи!
 Сонце проміня пускає
 На українським поли.

Вставайте привитати
 Вкраїну свободну,
 Днесь свобода повертає
 Межи свою рідню.

Предків слава днесь повстала
 І доля і воля,
 Красні пісні знов лунають
 На українських полях.

Царські тюрми і кайдани
 Уже ся розкули,
 Скінчили ся, розпали ся,
 Щоб вже не вернули.

Уже сини українські,
 Зневолені діти,
 Веселенько усьміхнулись,
 Встаньте, подивітись.

Не спить князі, встань Даниле,
 Уже дзвони грають,
 Побачте, як вірні діти
 Матінку витають.

Хоть Вкраїна літа многі
 Кайдани носила,
 Однак то все проминуло —
 Днесь чуєсь щаслива.

Усьміхни ся наш Києве,
 Повівай прапоре,
 Приодійтесь красотою
 Бідні хати, двори.

Грайте дзвони, грайте чудно,
 Нехай ваші звуки
 Розійдуть ся гень за моря,
 Що скінчились муки.

Грайте дзвони, щоби предки
 В могилах дізнались,
 Що вже діти українські
 Матінки діждались.

Захитайтесь із радості
 Карпатській гори,
 Заколиши бистрі філі
 І ти Чорне море.

Шуміть ріки бистро-воді,
 Весело шуміте
 І про вільну Україну
 Другим розкажіте.

Що вернулась Україна
 Межи свої діти
 І царатських мук, недолі
 Не буде терпіти.

Шуміть гаї, шуміть ліси,
 Луги зеленійіть
 В красні трави шовкові,
 В цвіти приодійіть.

Вже вас більше не подопчуть
 Царській салдати,
 Дикі орди зникли, щезли,
 Вже їх не видати.

Слава Тобі, Христе Боже,
 Слава Тобі, слава!
 Що Вкраїна вільна, сильна
 На ново повстала.

Жий Україно свободна
 Много тисяч літ!
 Поки сонце ме сьвітити
 І стояти сьвіт!

II. Розправа в Карпатах.

†
 Зашуміли буйні ліси,
 Захитались гори,
 Як з царатом розправлялись
 Січові Соколи.

Перший розсуд із царатом
 Відбув ся в Карпатах,
 Там Соколи Січовики
 Побивали ката.

Тоді була страшна хвиля
 Царської розправи —
 Озвали ся бістрі ріки,
 Потрясли ся скали.

Бо там сини зневолені —
 Українські діти —
 Добивались за волею,
 Щоб мук не терпіти.

Стали в ряди грудь при груди
 Борці України,
 Засьпівали: Ще не вмерла,
 Не вмере, не загине!

Верне слава величава,
 Свобода настане,
 Царське ярмо потолочим,
 Розкуєм кайдани.

Брат із братом получить ся,
Сестра із сестрою,
Гура, братя молодії,
Сьміло йдїм до бою!

То за кривду України
Суд розпочинаєсь...
Засудимо на загубу
І царат сконас.

Так озвались Сїчовики,
Молоді Герої
І кинулись усьміхнені
У кроваві бої.

Блисели шаблі, острі списи,
Заграли армати,
Царські трупи вкрили гори,
Землі не видати.

І земля застогнала,
Ріки червонїли,
Острі шаблі без устанку
Рубали, бренїли.

А Соколи Сїчовички,
Геройські дївчата
Гордо вперед поступали,
Побивали ката.

Заридали дикі орди,
Безсильні звалились
І Карпати височезні
Могилами вкрились.

І поплили кровавії
 Широкії ріки,
 В Чорнім морю потонули
 На віки, на віки.

А Герої українські
 Гордо закричали:
 То за царські тюрми, кривди,
 Що ми їх зазнали.

Вже не будеш нас давити,
 Ти московський враже...
 Полягло вас міліони,
 Ще більше поляже.

Тоді гори озвали ся,
 Дніпром загуділо:
 Слава, слава Вам, Герої,
 Бийте врага сьміло!

І пішли славні Герої,
 Січові Соколи,
 Щоб з царатом другий розсуд
 Відбути на поли.

І судять ся, розправляють,
 Правда побіджає,
 Царські сили щораз слабнуть,
 Царат упадає.

О, слава Вам, слава тричи
 Українські цьвіти,
 Щасть Вам в боях, щасть Вкраїні,
 Боріть, поборіте!

12. Перемишль.

Хто не чував про Україну
І українську силу
І про славних наших князів,
Короля Данилу?...

Хотяй вони повмирали,
В могилах спочили,
Однак за нас не забули,
Скарби нам лишили.

А між тими, між скарбами
Сіє гординя
То Перемишль, князів город,
Галицька твердиня.

Гордили ся всі держави
Твердинями сили,
А про тебе, Перемишле,
Мало говорили.

Бо мислили, що вже сили
Українські упали
І длятого про Перемишль
Мало споминали.

А Перемишль, герой Руси
Що дня кріпивсь в силу —
І поглядав на Карпати,
На сестричку милу.

І говорив: горо-сестро
 Двоє нас остало...
 Ти висока, а я сильний,
 Окриємось славою.

Хотай про нас мало знають,
 Майже призабули,
 Однак прийде ще хвиля,
 Про нас світ розбубнить.

Бо у мині князів духи
 Живуть, не померли
 І на тобі Сьвятослава
 Сліди не затерлись.

Так розмавліяв наш Перемишль
 З сестрою-горою,
 Котра стала приодіта
 Лісами, красою.

* * *

І прийшов день, прийшла хвиля,
 Земля задрожала,
 Дикі орди надближались,
 Мов бурлива хмара.

Розложились царські воїни
 Воколо твердині
 І сказали, що Перемишль
 Здобудуть ще нині.

А в твердини борці добрі,
Хоробрі герої
Готовлять ся на страшнії
Кривавії бої.

Станув вожд поміж герої
І озвав ся: діти,
Єсли прийде страшна хвиля,
На вік не вступіте.

Для вітчини дорогої
Житя не скупіте.
Щасть герої, сьміло у бій
Боріть, поборіте!

Так загрівав вожд Кусманек
Героїв до бою
О честь тобі, честь і слава
Вславимий герою.

Греміт гармат дав ся чути,
Кулі засвистали
То царськії людо-жерці
Борбу розпочали.

Летять кулі немовби град,
Тріскають іранати,
Дими чорні розпостерлись,
Сонця не видати.

Дич московська закричала,
Вганяє без тям,
Сотки тисяч стріл упало
Під твердині брами.

А твердиня глядить гордо
На московські сили,
Не здрігнулась, хочай стріли
Безустанно плили.

Здивувались вражі вожди
Зійшли ся на раду,
В який спосіб тій твердини
Зробити загладу?...

Стріл не мало, сотки тисяч
Уже змарнували
І твердини найменшої
Шкоди не зділали.

Потріскали величезні
Японські армати,
Минули ся безчисленні
Російські гранати.

Порадились бородачі
Помежи собою
І шлють полки за полками
До фортів до бою.

Страшні крики дались чути,
Коні заіржали,
Шаблі списи забренїли,
Бубни загучали.

А тимчасом у твердини
Озвали ся труби
І жовніри, борці славні
Стали грудь при груди.

Посипались рясні стріли
З галицької твердині,
А московські дикі орди
Звалились безсильні.

І що хвилі зменшали ся
Московській сили,
Височезній могили
Боевище вкрили.

Злякали ся царські вожди,
Безрадні стали,
Поглянули на твердиню —
Втікати зачали.

Шле цар знова сьвіжі війська,
Зі злости ся лютить,
А твердиня салдатеньків
Складає на купи.

І поплили ріки крові,
Широкі поплили
І салдати під твердинев
В могилах спочили.

Здивувавсь сьвіт з Перемишля,
Держави здрігнулись,
Бо про таке диво-чудо
Ніколи не чули.

Шле цар знова сьвіжі полки —
Величезні маси,
Приїхали і Япанці,
Східно-жовтой раси.

Поглянули на твердиню,
 Тай ся полякали...
 Спробуватись по раз третій
 Відваги не мали.

Вожд російський кричить, скаче,
 Шалїє зі злости,
 Висилає до твердині
 Російські три послы.

Один посол трубить в трубку,
 Другий несе фану,
 Третий несе папір звитий —
 Зближились під браму.

І озвались: ми від вожда
 Важну вість приносим,
 Щоб твердиню піддалисьте,
 Благаєм і просим.

А вожд, герой Перемишльський
 Не хтів розмавляти,
 Іно крикнув: проч з твердині
 Погані салдати.

І вернулись царські послы,
 Перед вождем стали
 І до слова оповіли,
 Що чули, що знали.

Засмутив ся вожд російський
 І мав чого смутитись,
 Стратив війська сотки тисяч,
 Перемишль не взятий.

І так ждали дикі орди,
Місяцями ждали
І напевно, що твердиню
Булиби не взяли.

Аж як настав страшний голод,
Пожива минула,
Тогди люта дич московська
Лекше віддихнула.

Тижнів пару царські війська
В твердини сиділи,
Але скоро опустили —
Місця не загріли.

Немов вовки утікали,
Що лиш мали сили
Бо наші їх, мов худобу
Гнали, тяли, били.

І Перемишль глядить гордо
На чорні могили,
Бо там стратив вожд російський
Московській сили.

13. Доля вояка.

Під горою, над рікою,
 Під вербов спаленов
 Миє вояк свою рану
 Водицев студенюв.

Умив рану, перевязав,
 Поправив шаблицу
 І думає бідачиско
 Про свою родину.

Чи живе ще дідусь добрий,
 Як голуб сивенький?
 Чи здоровий, як ся має
 Мій батько старенький?

І рідненька моя мати
 Чи тужить за мною?
 Чи згадає, споминає
 Про синову долю?

Чи сумус, виглядає
 Жена молоденька?
 Чи бавить ся коло хати
 Дитина маленька?

Здоймив шапку, глянув в небо
 На землю клякає,
 Дозволь Боже побачитись —
 Молить ся, благає.

І здрігнув ся, встав із землі,
 Піт з чола стирає,
 Ще раз глянув вколо себе,
 В дорогу пускаєсь.

Іде бистро через поля,
 Острогами дзвонить,
 Ніхто його не побачить,
 Ніхто не здогонить.

Та дорога йому знана
 І сторони знані,
 На тих полях він побивав
 Вороги погані.

Його шабля без пристанку
 Рубала, брєніла,
 Його рука відпочати
 Не знала, не хтіла.

Іде скоро; ліси, гори
 За собов минає,
 До вітчини, до родини
 Що раз ся зближає.

Так минали темні ночі,
 Минали і днини
 Нїм дістав ся бідний вояк
 До своєї родини.

Уже село не далеко —
 Ще одну хвилину —
 А побачить свою рідну
 Біленьку хатину.

Уже чує як водиця
У потічку грає,
А там далі старій явір
Над селом дримає.

Прийшов, глянув на явора,
Не може пізнати,
Обломаний, опалений,
Що то могло статись?

Та ж той явір так пишав ся
Зеленов красою,
Та ж я під ним запізнав ся
Зі своєю женою.

Під явором нераз дідусь
В холодку сиділи,
А молодці і дівчата
У танцях раділи.

Минув явір і до села
Ногами зміряє,
Але село також тихе,
Мертве виглядає.

Вже зрозумів, що ся стало,
Біль серце стискає,
Протяг ноги і до села,
Як стріла влітає.

Минув згарищ одну купу,
Другу і десяту,
Аж тут пізнав свою рідну
Завалену хату.

Упав вояк на згарища,
Цілує, ридає.
Ні родини, ні хатини,
Нікого не має.

Нараз почув якийсь стогін
В рові, під окопом.
Вмить зриваєсь і до ровя
Кинувсь одним скоком.

О, Господе! — крикнув лячно —
То ти жено вірна?
І дитина коло тебе
Заплакана бідна?...

Так, так — жена відшептала —
То я мужу милий,
А там наші, під сосною
Сном вічним ся вкрили.

І еще раз поглянула,
Очи замикає:
Бувай здоров, добрий мужу —
Жегнаєсь, вмирає.

І вже більше не піднялась
Жена молоденька,
І на батька не глянула
Дитина маленька.

І заривав бідний вояк
Над мертвою женою
І над своєю одинокою
Дитиною малою.

Попращались... — шепнув з тиха —
 Мене полишили...
 Вже не глянуть, не промовлять,
 Сном вічним ся вкрили.

Похоронив мертві тіла
 У одній могилі:
 Жену, дитя і дідуся
 І родичі милі.

14. Митрополит Шептицький в неволи.

А деж Ти, наш Архієрею,
 Наш князю любимий?
 Ми за Тобов тужим, плачем,
 Сумуєм що днини...

Виглядаєм і питаєм
 Коли Тя побачим?...
 Ти в неволи, а ми тяжко
 Сумуєм і плачем.

До нас з любови Ти полишив
 Богаті палати
 І вигоди і гонори
 І дорогі шати.

Місто золота, кришталю,
 Місто кармазину,
 Ти полюбив сьвященнчу
 Бідну одежину.

Від молодих літ дитячих
 Ти церкві віддав ся,
 Своєй віри, своїй мови
 Ти не повстидав ся

Ти полюбив руський нарід
 Серцем і душею
 Сам назвав ся бідних братом,
 Любий Архієрею.

Ти будував церкви, школи,
 Закладав просьвіти
 Своім хлібом ти годував
 Сирітськії діти.

В монастири ти вів жите
 Монаше, убоже
 І всеє казав: ми молім ся,
 А Бог допоможе.

По щоденній тяжкій праці,
 Занім до сну клав ся,
 Замикав ся в своїй келії,
 Тяжко бичував ся.

Ти великий місіонар
 В науці Христовій,
 Твої слова були повні
 Віри і любови.

Ми Тобою перед сьвітом
Гордились, пишались
І при Тобі, любий батьку,
Нич ся не бояли.

Ти приїздив відвідіти
Нас тут на чужині,
Твої сліди в наших серцях
Остались по нині.

В наших серцях ми списали
Твої труди, горя,
Що з любови Ти плив до нас
Через глибокі моря.

А як прийшла страшна хвиля,
Армати заграли,
Дикі орди, острі списи
Тебе не злякали.

Ти став явно в обороні
Своєї віри, мови,
За що Тебе закували
Як вязня в окови.

І повезли ген далеко
В сторони незнані,
Де над Тобою знущали ся
Вороги погані.

І за що сі люті враги
Князя увязнили?...
Вертай, вертай Архієрею,
Таж ми Тя любили.

Твої рани ми омисм
 Нашими слезами
 І щасливі будем батьку,
 Як Ти будеш з нами.

Вертай, вертай, любий князю,
 За що муки зносиш?
 Ми за Тобов, Ти за нами
 З очий слези росим.

Ти все майно своє роздав
 Поміж руські діти,
 А сам мусиш на чужині
 Біль, голод терпіти.

Вертай князю! В нашім краю
 Великая зміна:
 Мати з доньков розійшла ся,
 А батько від сина.

Погинули батьки, мами
 І маленькі діти,
 А молодці пішли у бій
 Боротись, терпіти.

Міста, села понищені,
 Церкви попалені,
 А сьвященство у могилах,
 Другі полонені.

А ще иньші по окопах
 Гоять борців рани,
 Кровцю, слези отирають
 Своїми полами.

Ой, коби то вже скінчились.
 Ті танці кроваві,
 А зацвила доля-воля
 На руській мураві.

Бувай здоров, любий князю,
 Просім Тя, благаєм,
 Вертай до нас, ми за Тобов
 Тужим, виглядаєм.

І дасть Господь, що пірвуть ся
 Ворожі кайдани...
 Ти повернеш і Вкраїна
 Поверне ся, встане.

15. Пізнали ся брати.

Під спаленими дубами,
 У горах Карпатах,
 Два вояки близько себе
 Стояли на чатах.

Один з довгою бородою,
 З шаблею при боці,
 Держить в руках остру спшеу —
 Зі слезою в оці.

Кабат довгий, сива шапка,
 Чоботи високі,
 Через плечі два пояси
 Шкіряні широкі.

Твар зморщками ціла вкрита,
 Чоло ся стягнуло,
 Хотяй йому ще не цілих
 Років трийцять було.

Що уступить два-три кроки,
 Стане і думає
 І полою від кабата
 Слезі отирає

А той другий тож зі списов —
 Вік ще молоденький,
 Твар весела, очи ясні —
 То Стрілець маленький.

То Січовик з Галичини,
 То син України,
 Котрий хоче піддвигнути
 Вітчину з руїни.

Глянув своїм бистрим оком
 В сторону салдата,
 Стиснув спису, йде до борби
 Стрільчина завзята.

І заспівав ще не вмерла
 Україна мати...
 Біжить скоро, щоб салдата
 В борбі поконати.

Вже зближив ся недалеко,
 Спису в грудь зміряє
 Даруй брате — салдат просить,
 На землю клякає.

Не бий мене, таж я лишив
 В дома жінку, діти;
 Старий батько, стара ненька,
 Рад би їх ще взріти.

Не з охоти я тут прийшов,
 На силу мя взяли
 Жінку, діточки маленькі
 З рук мені видирали.

Убрали мя в кабат, в шапку,
 В сапоги тяжкії
 І загнали ген далеко
 Між гори отсеї.

І днесь блуджу тут по горах
 Темними ночами;
 Часом я чув знану пісню —
 Немов голос мамі.

Памятаю, як я був ще
 Дитинов малою,
 То співала тую пісню
 Мати надімною.

Що повстане Україна,
 Повстануть Гетьмани,
 Вернесь слава, доля, воля,
 Козаччина встане.

І днесь я чув як ти співав
 Тую пісню знану,
 Пригадав я жену, діти,
 Свого батька, маму.

І здрігнув ся, пустив спису
 На землю під ноги
 І сказав я: таж то свої —
 То не є вороги.

Бо у нас днесь наказано
 Ту пісню співати,
 Якби вчули царські слуги,
 Треба сьвіт пращати.

Даруй брате — салдат каже —
 Що я тя питаю:
 Де навчив ся тої пісні?
 З якого ти краю?

І що тебе потягнуло
 До борби ставати?
 Чи ти мусїв, чи з охоти? —
 Скажи менї, брате.

Таж ти еще молоденький,
 Твій вік розцвітаєсь,
 А ти його в кровавїї
 Борби заганяєш.

І бачив я таких много,
 Подібних до тебе,
 Як ударять на ворога,
 Не пустять від себе.

Здивували ся салдати
 І їх полководці,
 Що за борці, звідки вони,
 Хоробрі молодці.

Де вони так учили ся,
 Звідки вони взялись?
 Таж ті стрільці царським військом
 Всі гори зрівнали.

* * *

На то стрілець відозвав ся:
 Послухай, салдате,
 Длячого я днесь загнав ся
 У гори Карпати.

Я оповім, що я знаю
 З моїх літ дитячих
 Про матінку Україну,
 Про жите козаче.

Про той Нарід, котрий терпить
 Московські кайдани,
 Про хоробрі наші війська,
 Про наші гетьмани.

Я оповім, що я знаю
 Про Січ-Запороже,
 А ти слухай, отри слези,
 Салдате небоже.

Я родив ся в Галичині —
 То мій край рідненький —
 До літ п'ятьох став сиротов
 Без отця і неньки.

Добрі люди мене взяли,
 Післали до школи,
 По науці йшов орати,
 Сїяти на поле.

Вийшов в поле, побачив я
 Могилу високу,
 При могилі три каміні
 Оброслії з боку.

Задумавсь я над могилов,
 Став старших питати,
 Що за пам'ять, та могила,
 Чом ей не зорати?

На то старші відповіли:
 Вернись від могили,
 Бо тут наші дїди, батьки
 Голови зложили.

Тут боролись наші предки
 З лютими врагами:
 Зі Шведами, Татарами,
 З Москалем, з Ляхами.

По тій землі кровця плила —
 Аж страх погадати —
 Як потиснеш грудку землі,
 То ще кров знати.

І упав я на могилу,
 Хрестячись цілою —
 І сказав я: за кров батьків
 Пімщусь, не дарую...

Від тогди я що дня ходив
 На батьків могили
 І набирав в себе духа,
 Відваги і сили.

І тужив я за Вкраїнов,
 За Дніпром ревучим.
 За народом, котрий в тюрмах
 Московських ся мучить.

Мої братья на Вкраїні
 Ярмо царське носять,
 Хто впімне ся о свободу,
 На Сибір вивозять.

І Матінка Україна
 В кайданах закута
 Ген від Дніпра аж до Дону,
 Від Дону до Прута.

І ми Стрільці молодії
 Плач неньки почули,
 Подали си разом руки,
 У Січ ся горнули.

І днесь боремось, як бачиш,
 З московським царатом,
 Визволимо Україну,
 Злучить ся брат з братом.

І наш прапор на Вкраїні
 Повівати стане,
 Ярмо царське потолочить,
 Розірвем кайдани.

І Матінці України
 Слезини отремо,
 Подамо си разом руки,
 Миритись будемо.

* * *

Тогди салдат розплакав ся,
 Очи отирає, —
 То ми братья? То ми братья? —
 Стрільця ся питає.

Я родив ся там над Дніпром
 А ти тут над Збручем,
 Подай руку, милий брате,
 Вже ся не розлучим.

І зняв салдат царську одіж,
 Кинув шаблю, спису,
 Взяв стрілецький синий мундур
 І ленту завісив.

І обняли ся за шиї,
 Руки си подали
 І сказали: Слава Богу,
 Братья ся пізнали.

16. Слава тобі, герою.

Сонце посумніло
Над наших Вкраїнов,
Мати руки ломить
Над малов дитинов.

Страшної тревоги
Вкраїна діждалась,
Сини молодії
В бій повиправляла.

Понищені міста,
Попалені села,
Невіста з дитинов
Слезами ся заляла.

Всьо перемінилось...
Молодіж у бою,
Другі сном спочили
На боєвім полю.

Неорані поля,
Порослі осоков,
Пусткою все вкрилось,
Де лиш гляне око.

Лишень чорні круки
Стадами літають,
Поляглим героям
Очи видовбають.

Нема кому вкрити
 Молодече тіло,
 Анї посшитати,
 Що його боліло.

Мати не питаєсь,
 Бо в тяжкій неволи,
 А батько ся бореть
 У кровавім поли.

Сестра одинока
 Про брата не знає,
 Бо сама по горах,
 По скалах блукає.

Єслиб вона знала
 Про брата розлуку,
 Вона не зважалаб
 На горя, на муку.

Біглаб через гори,
 Біглаб через скали,
 Бо їх лишень двос —
 Вони так кохались.

Вона би омила
 Братчиківі рани,
 Поцілуй зложилаб
 Від тата, від мами.

Своїм поцілуєм
 Всі рани би вкрила,
 Вона би ридала,
 Вона би тужила.

Убрала би брата
В сороченьку білу,
Голову чесалаб
На право, на ліво.

Принесла би зіля,
Зложила у трумну,
Єще би обняла,
Заридала сумно.

Трумну би прибрала
В ленту синьо-жовту,
Дві ленти червоні
Припяла з боку.

І виспала би
Могилу високу,
І хрест застромилаб
З написею з боку:

»Оттут спочиває
Герой України,
Про котрого слава
Во вік не загине.«

Так твоя сестричка
Тобі би служила,
Но вона не знає,
Не буде тя мила.

Омнють тя роси
І дощик дрібненький,
Отре твої рани
Вітрець студенький.

А твоя могила —
 Той камінь на полю...
 Безсмертна ти слава,
 Вкраїнський герою.

17. Україно, верни ся.

Україно, Україно,
 Коли тя побачим?
 Ми про тебе як згадаєм
 Все тужим і плачем.

Виглядаєм і питаєм
 Коли ся повернеш?
 Коли свої вірні діти
 До серця пригорнеш?

Чого тужиш, чого плачеш,
 Мати наша мила?
 Чи за долею, чи за волею,
 Котрусь так любила?

Чи може ти свою давну
 Красу пригадала?
 І за нею, за красою,
 Так забанувала?

Скажи, скажи, наша нене,
 Ми тобі поможем,
 Ми за тебе, за єдину
 Голови положим.

Предки наші не щадили
 Ні життя, ні крові;
 За Україну літа многі
 Як льви ся бороли.

За тобою загибали,
 Бо тебе любили,
 Віру, мову і сьвятощі
 Твої хоронили.

Під градом куль родили ся,
 В стременах зростали,
 Житє в борбах проминало,
 Спочати не знали.

З мечем в руці їй будили ся,
 З мечем до сну клались,
 А зложити меч до похви
 То часу не мали.

Хоть померли наші предки,
 Голови зложили,
 Але слава не умерла,
 Котру полишили.

Чи єсть яке руське серце,
 Чи єсть — поспитаю —
 Щоб не знало, не любило
 Рідненького краю?

Своєї віри, своєї мови
 І сьвятощі свої,
 Величаву предків славу
 І батьківські строї?

Хто не любить рідненької
 Неньки України,
 Нехай знає, що він марно
 Пропаде, загине.

Бо та ненька Україна
 Достойна любови,
 За ню наші славні предки
 Не щадили крови.

Кровця лялась потоками,
 Кістьми крились поля,
 Щоб не вмерла Україна,
 Ні слава, ні воля.

На Вкраїні де поступиш
 Своєю ногою,
 Там витрисне предків кровця,
 Що проляли в бою.

І днесь знова сьвіжа кровця
 Поплила ріками,
 Щоби з неньки України
 Пірвати кайдани.

І повстане Україна,
 На певно повстане,
 Ярмо царське розкуєть ся,
 Пропадуть погани.

І зацвите, засіє,
 Як перше сіяла,
 Поверне ся доля-воля,
 Поверне ся слава.

І брат з братом полюбять ся,
 Як ріднії брати,
 Рідну неньку Україну
 Муть щиро кохати.

Кровцю змиють, рани згоять,
 Вдіють білі шати,
 Будуть сини України
 В славі проживати.

І заграють на Вкраїні
 Пречудово дзвони:
 Встаньте діти зневолені,
 Пірвались окупи!

Дівиці в вінці ся вструють
 І в рожеві цвіти
 І помолять ся на волі
 Українські діти.

18. В 103-ті роковини уродин Тараса Шевченка.

Скажи батьку наш, Тарасе,
Не тай ся сказати,
Чи Ти знав, що по сотках літ
Меш між нами жити?

Чи Ти знав, що про Тя слава
Рознесесь широко
Понад гори, ген за моря,
Где лиш гляне око.

Хотяй Ти спиш у могилі,
Примкнувсь повіки,
Однак Твій дух на Україні
Буде жив во віки.

Хоть безсильний був за життя,
То днесь сильним став ся...
Твого слова: Поборіте —
Лютий цар злякав ся.

Вставай, батьку, правдо-любче,
Поглянь, подиви ся,
Возьми кобзу, заграй думи,
В котрих Ти любив ся.

Заграй, нехай звук кобзаря
Заглушить гармати,
Збуди борців Запорожців —
Не пора днесь спати.

Днесь не пора спать в могилах,
 Днесь пора до бою
 За Україну любимую,
 За свободу, волю.

Та Україна, за котрою
 Ти весь вік смутив ся
 Не умерла, повертає,
 Вставай, подиви ся.

Твої думи, Твої слова
Чудово розцвілились
І у дїтній українських
В серцях вкорїнились.

Ти хоть не мав в руці меча,
А гетьманом став ся,
Хоть в кайданах Ти був скупий,
Однак не піддав ся.

До вільности, до свободи
Твоя душа рвалась,
За Вкраїнов, за народом
Туга все збільшалась.

Ти навчив нас, як ми маєм
Любити Вкраїну,
Свою віру, свою мову
І свою хатину.

І днесь Твої пророчїї
Слова ся сповняють,
Зневолені руські дїти
Волю добувають.

Вже враги повалились,
Вкраїна всьміхась,
Ріки, гори озвали ся,
Чорне море грає

Вірні сини українські
Твій поклик сповняють.
За матїнку Україну
Груди наставляють.

Вже настав суд, кровця ллеть ся
 Сто ріками в море,
 Дніпро, Дністер зашуміли,
 Озвали ся гори.

Вставай батьку, видай засуд
 За тюрми, кайдани,
 Нехай царат розібеть ся,
 Пропаде, не встане.

І Вкраїна засіє
 Мов ясная зоря,
 Від Дніпра, Сяну і Буга
 До Чорного моря.

19. Літ много скута.

Літ много скута,
 Від всіх забута
 Вкраїна бідна стогнала...
 В терневих вінцях, в московських ланцах
 Муки і горя страждала.

І многі роки
 Криваві ріки
 Без перестанку плинули,
 Змивали сліди, царську ржу, бруди
 І в Чорнім морю тонули.

Щоб чиста була
 Наша Україна
 Як настане день розсуду
 З лютим царатом, з московським катом
 Засудять ката на згубу.

І в той страшній день,
 Коли меч, огонь
 Понищать московські сили,
 Поплине знов кров і з трупів мов
 з дров
 Повстануть могили, могили, могили.

І настане страх
 По усіх краях,
 Як велит московський звалить ся...
 І скажуть: упав той, що ся знущав,
 Вже більше не буде мстив ся.

І пізнає сьвіт
 Московську лож, їдь
 І крикне: О, ганьба цареві!
 Розкують тюрми, півнуть кайдани,
 Воля, свобода поверне.

Поляглі батьки,
 Славні козаки,
 Котрі в могилах спочили
 Закричуть до нас: Діти, прийшов час,
 На волі будете жили.

Дніпро загуде,
 Море ся озве,

Гори, долини промовлять:
Скінчили ся дні московської тюрми,
Вернула доля і воля.

І Вкраїна знов
Одієсь красов,
В Києві король засяде,
Буде знов сильна наша вітчизна —
Не хитнесь більше, не впаде.

20. Туга за Україною.

(П і с н я).

А деж ти так довго,
Україно мила?
Чись за нас забула,
Чись нами згордила?
(2 р.) Геї поверни ся, поверни,
Просять тебе твої вірнії сини.
Я вас не забула,
Я за вами тужу,
Закута в кайданах —
Царатови служу.
(2 р.) Геї служу, служу і плачу,
Коли я вас, мої діти, побачу?

Мені молодії
 Болю не щадили,
 На руки, на ноги
 Кайдани вложили.

(2 р.) Закували волю, свободу,
 Колиж я ся тяжких кайдан
 позбуду?

В тюрмах темних сиджу,
 Сонічка не бачу
 І за вами тужу,
 За свободов плачу.

(2 р.) Гей плачу, плачу, сумую,
 Чом я своєї мови, пісні не чую.

Визволіть мя діти,
 Покрушіть кайдани,
 Нехай лютий царат
 Впаде і не встане.

(2 р.) А тогди приїде ліпший час.
 Красша доля і для мене
 і для вас.

21. То наше Поділе.

Хто не був на Поділю,
 Той не бачив красних нив;
 Хотяй би він що хтів казав,
 Хотяй би літ двіста жив.

Бо не знайдеш над Поділе
Красших нив, ні красших хат.
На Поділю всі щасливі,
Чи багатий, чи бідак.

Коли зима уступить ся,
Настане весняний май,
Ах, як тогди там весело,
Лиш щасливо проживай.

Ліси красов зеленіють,
Сади, луги чудові,
Соловейко защебече,
Стадами летять журавлі.
Сонце красно сьвітить, гріє,
Вітрець віє чарівний,
Цьвіти пахнуть, ріки грають,
На Поділю лише жий.

А як жнива наближать ся,
Аж з радости серце бє,
Колос в колос аж ся хилить —
Такий красний врожай є.
Бренять коси, серпи дзвонять,
Женці раді жнуть і жнуть
І прекрасні руські пісні
Аж під небо лунають.

Вівчар знова на сопілці
Жалкі думи виграє,
Пригадує минувшину,
Давні часи, давні дни.

А як жнива укінчать ся,
Збіже привезуть домів,
Що за радість, що за щастє —
Описати брак ми слів.

А як листя з дерев спадуть,
Сніг біленький загостить,
Що за чудні тогди хвилї,
Лише сїдай і пиши.

Господарі посходять ся
Розмовляють се і то
Інші знова направляють
Цїп, віячку, решето.

А дівчата прядуть пряжу,
Вечерниці — то їх рай,
Молодці вводять музику,
Просьть: дівче, погуляй!

Так хто не був на Поділю,
Той не скаже, що щаслив,
Хотяйби він що хтів казав,
Хотяй би літ двіста жив.

22. Виїзд царя на війну в році 1915-ім.

Цар російський, воєвода
Відважного духа
І до того такий звинний,
Як у дьогтю муха.

Сів в палаті коло стола,
Підпер ся руками,
Задумав ся, що робити
З тими ворогами?

І так думав бідачнсько
Много днів і ночий,
Аж згорбатів, почорнів,
Не видів на очі.

І мав чого цар журитись
І о чім думати —
Всі монархи є на війні —
Царя не видати.

Всі їздять, бють ворогів,
Аж земля трясеть ся
А російський цар у дома
На ліжку боїть ся.

Намислив ся цар, сказав: Їду,
Щоби ся не сьміяли...
Покажу, що і я герой,
Щоби усї знали.

Аж тут увійшла цариця,
 Коло царя стала —
 Чом так сидиш і думаєш? —
 Сумна ся спитала.

А цар на то відозвав ся:
 Сиджу і думаю,
 Як ворогів побідити,
 Пляни укладаю.

Насамперед йду на Відень,
 Відтак до Берліна,
 Або скорше возьму Берлін,
 Пізнійше до Відня.

А цариця із радости
 Тїшить ся, скакає:
 Ти великий воєвода,
 Добрі пляни маєш.

Але ти сам не поїдеш,
 Пощо будеш битись,
 Я не зможу їсти, спати —
 Все буду журитись.

Гладить царя по бороді,
 На фотель усїла,
 Як сказав цар: Таки їду!
 Цариця зімліла.

Позбігались двірські дами
 Паню ратувати,
 А цар просить, щоб цариці
 Горівки подати.

Дали води і горівки
Цариця устала;
Глянула на государя —
Другий раз упала.

А цар її потішає:
Не жури ся, прошу,
Подиви ся на отсей меч,
Що при боку ношу.

Як поведу салдатюшки
У бій на атаки,
То поляжуть всі Германці
І всі Австріяки.

І рознесесь тогди слава,
Що цар всеї Росії
Був у Відни, у Берліні,
Навіть в Коломій.

Ну вже згода... Йде цариця,
Радить з генерали,
Щоб цареві не коня,
Але цапа дали.

Кінь боїть ся, бо цар довгу
Бородище має,
Як побачить государя,
То бе і кусає.

А цап добрий, бо він також
Бороду не голить
І напевно величества
Не вдарить ніколи.

І розійшлись телеграми
 По Росії всюди,
 Що цар герої їде на фронт —
 Страшна битва буде.

Позїздили ся батюшки,
 Високі маїнати,
 Іенерали і міністри
 Царя виправляти.

Цар просить, щоби жиди
 В него ся явили,
 Щоби прийшли на обід,
 Наїлись, напили.

Прийшов рабін і Абрум,
 Лейба, Мошко, Хаїм
 І говорять: от харошо,
 Хароший цар маєм.

Нараз двері отворились,
 Величество входять,
 За собою бубен, скрипці,
 Басісту приводять.

Привитались з усіма,
 За стіл посїдали,
 Звернули ся до жидів,
 Промову зачали:

Жиди мої, любі брата,
 Тримайтесь зі мною,
 Подивіть ся, я так само
 Як ви з бородою.

Я для вас все буду добрий,
 Отворю вам школи,
 Склепи, шинки, а бити вас
 Не скажу ніколи.

Я вас буду від тепер
 Дуже шанувати,
 А як схочете короля —
 То будете мати.

Я позволю, як хочете
 Виберіть си круля —
 Чи Абрамка, Лейбу, Мошка,
 Хаїма, чи Сруля.

Жиди вдають, що вже згода
 І з царем танцюють,
 Цар жидову, жиди царя
 В бороди ся цілюють.

Нагулялись, напили ся,
 Аж позасипляли
 І до рана під столом
 На підлозі спали.

Обудив ся цар раненько,
 Поглянув по собі,
 Не міг встати, заліз під стіл
 І спав ще дві добі.

На третій день прийшли слуги,
 Мнють, чешуть пана
 І говорять: цап всідланий,
 Чекає від рана.

То хорошо — цар озвав ся —
Я зараз сїдаю,
Лише дайте мені водки,
Нехай поснідаю.

Поснідав цар, обтер ся,
Бороду пригладив
І запитав: хтоби мене
На цапа висадив?

Бо я чуюсь єще хорій,
Сам не в силі всїсти,
Принесїть мені драбину,
Бо високо лїзти.

Розбігли ся генерали,
Шукають драбини,
А царице так злякав ся,
Мало не загине.

Уже принесли драбину,
Цар лїзе сїдати,
А цариця біжить, просить:
Царя привязати.

Принесли і посторонки,
Царя привязали,
Щоби часом величество
З цапа не упали.

Поставили коло царя
На околу сторожу,
А цариця царя просить:
Ще тобі щось скажу.

Єсли хочеш, щоби скоро
 Ворогів поконати,
 Так йди лучше і забори
 Високі Карпати.

Правда, правда — всі сказали —
 Карпати забрати,
 Бо на цапі цар можуть ся
 На гори дістати.

Бо конем би не виїхав
 На гори високі,
 А царице на цапищи
 Будуть за два скоки.

Позбігали ся далекі
 І близькі сусіди,
 Хотять бачити як хорошо
 Цар на цапі їде..

Грають труби, гудять бубни,
 Війська в ряди стали
 І цареви пращальную
 Пісню заспівали.

Їдьте, царю-володарю,
 Дорога щаслива,
 Нїм вернетесь, щоб вже була
 В вас борода сива.

Вже рушили... Два салдати
 Ведуть в руках цапа,
 А других два взяло книгу,
 Шукають де мапа.

А чотири йдуть по заду,
 Друками махають,
 Щоби скорше цар їхали,
 Цапа підганяють.

Знайшли мапу, розложили,
 Цареві подали,
 Щоб дорогою найблизшов
 В Галичині стали.

Подивився цар на мапу,
 Чи близько границя,
 Де єсть Берлін, а де Відень —
 Австрійська столиця.

Як розпізнав, зложив мапу,
 Засунув до торби
 І озвався: що найблизше
 Їхати на Броди.

А салдати царя радять:
 Ліпше до Плугова,
 А з Плугова не далеко
 Гостинцем до Львова,
 Розгнівалися государ,
 Гарап витягають
 І салдатів через плечі,
 По голові крають.

А чому ви не слухаєте
 Царського розказу?
 Ви мусите йти туди,
 Куди я вам скажу.

Бо у Бродах на границі
 Ждуть на нас камрати,
 Вони звуть ся рубльо-лизи,
 Пишуть ся кацапи.

Бо кацапи вірні люди
 І царя шанують,
 Лижуть царські лаби, руки,
 В бороду цілують.

Длятого їх цар не лишить
 В ворожій неволи,
 Будуть пастись як безроги
 На російськiм поли.

Їдуть, їдуть, міста, села
 За собов минають,
 Чи далеко до границі —
 Все ся поглядають,

Аж тут нараз на дорозі
 Здибали п'яницю
 Здрастуйте господине,
 Покажіть границю.

П'ячиско подивив ся,
 На ногах хитаєсь —
 А то хто, той бородач
 На цані? — питаєсь.

А салдати позсідали,
 Шапки поздїймали —
 То російське Величество,
 Ви їх не пізнали?

Засьміяв ся піячиско,
 Махнув головою:
 То батюшка Николай
 Як цап з бородою?

Не жартуйте, господине —
 Озвались салдати —
 Бо нещасте нам стало ся,
 Згубилисьмо мапи.

О, если так — п'як каже —
 Я дорогу знаю.
 Яку даєте ми заплату? —
 Я вас ся питаю.

Єсли даєте много рублів,
 Горівки і меду,
 То не лише на границю,
 А в пекло заведу

Погодились, напили ся,
 Руки си подали,
 Сів п'яниця між салдати
 І похід зачали.

Піячиско осьмілив ся,
 З царем за пан-брати,
 Обіймають ся за шні —
 Хороші камрати.

В Галичині маю стрія —
 Мовить цар п'яници —
 А може стрій вже впинив ся
 В австрійській столиці?

Але де там — піяк каже —
 Таж я стрія знаю,
 Він не любить забирати
 Сусідного краю.

Бо у стрія м'яке серце
 І плачучі очі;
 Він як свій край не затратить,
 Чужого не хоче.

Так хорошо розмавляють,
 Час скоро минає,
 Аж тут нараз, на границі
 Хтось фанов махає.

Взяв государ дальновид,
 Ставляє пред очі,
 Чи то цапи, чи кацапи —
 Вірити не хоче.

А кацапи поклякали,
 В гору руки зносять:
 Ходіть скорше, наш батюшко
 І плачуть і просять.

Вже государ зняли шапку,
 Витають кацапів:
 Даруйте, що я неміг вас
 Здалека пізнати.

Ми, батюшко, вас відразу
 Здалека пізнали,
 Бо ми маємо ваш портрет,
 Бобринський нам дали.

Граф Бобринський! — цар озвав ся —
 То мой верной посел,
 Хотяй звать го Українці
 Падлюка і осел.

Ах батюшко, еще гірше
 Його називають,
 Та ще в него гнилі яйця.
 Каміня кидають.

Українці йому кажуть:
 Ти падлюко свинський,
 Ти козонас... Ми не знаєм.
 Що ти за Бобринський.
 Заплакав цар над Бобринським
 І над його льосом,
 Заридали і кацани,
 Поклались покосом
 Наплакались, наридались.
 Ледви поветавали,
 Їдьмо уже, любі брата,
 Государ сказали.

Приїхали в одно село,
 Чують якісь крики,
 Наделухують, а там грають
 Кацапські музики.

Кацапська в гору скачуть.
 Шаліють, гуляють,
 Хлепчуть брагу як безроги.
 По землі ся качають.

Запросили Государя
 На тії запусти,
 Спекли мішок бараболь,
 Зварили капусти.

А кацапки назносили
 Сушениць і каші,
 Просяць: Їджте, веселїть ся,
 Ви батюшка наші.

Николайчик сїв за стіл,
 Бороду наставив,
 Халасує що попаде —
 Мало ся не вдавив.

Так гостились цілий тиждень
 На тій забаві,
 Усі спали на землі,
 Государ на лаві.

Не хотїли, щоб батюшка
 На землю лягали,
 Щоби руду бородище
 В бразї не зваляли.

По гостинї пожегнались,
 Цар їде в Карпати
 Відвідати свого стрія
 І свої салдати.

Приїхали до стріяшка,
 Руки си подали,
 Цар виймає свої пляни,
 Радитись зачали.

Радять, радять а стрій каже:
 Та що з ваших плянів,
 Я мушу з ганьбов вертати
 Через тих бовванів.

А то чому, любий стрію,
 Слухати не хочуть?
 Закличте їх тут до мене,
 Я їх намолочу.

Посходились головачі,
 В ряди поставали,
 Цар озвав ся: А ви осли,
 Чом Карпат не взяли?

Не бийте нас, государю,
 То вина старшійших,
 Ви нас за то не винуйте,
 Спитайтесь мудрійших.

Відтак прийшли перед царя
 Сиві генерали
 І говорять: Царю наш,
 Ми адреси не мали.

А подруге, наш батюшко,
 Ми вас так кохаєм,
 Що як ступим крок вперед,
 То два ся вертаєм.

Бо ми хочем, бисьмо близше
 Петрограда були,
 Щоб вас часом вороженьки
 В полон не хапнули.

О если так — цар озвав ся —
 Вже вам ніч не вліплю,
 Єще зато гонорові
 Медалі вам вчіплю.

І стрійови, що так красні
 Відносить побіди,
 Зато йому аж два вчіплю —
 Наї знають сусіди.

І цапови, що зі мною
 Зазнав горя, труди
 Вчіплю йому щиро-злотий
 На самії груди.

А богато полонених? —
 Цар стрія питає —
 На дві фіри не змістились —
 Стрії відповідас.

Ми би були взяли більше,
 Но я сам не хочу,
 Бо вороги по німецьки
 До мене шваріочуть.

Ще до того я не можу
 Раніу розпізнати:
 Чи то капраль, чи генерал —
 Тяжко відгадати.

Бо як один, так і другий
 Медаль, штерни мас.
 Я питаю: Хто ви пане?
 Він не відповідас.

А канонів, карабінів
 Много-сьте набрали?
 О, так, царю, по ми єще
 Не порахували.

Стрий просить, щоби цар
 Вертав ся до дому:
 Щосьте чули і бачили,
 Не кажіть нікому.

Єсли би вас хтіли бнти,
 То скажіть нарешті,
 Що у Відни ви не були,
 Лише в Будапешті.

Скажіть, що ми взяли Угри
 І гори високі
 І далисьмо в посесію
 На многії роки.

А тимчасом всі забудуть,
 Не будуть питати,
 І можете тим способом
 Далі панувати.

Усїв володар на цапа,
 Вернув ся до дому,
 А що бачив і що знає,
 Не каже нікому.

Лише часом, як цариця
 Сидить засмучена,
 Цар говорить: Не жури ся,
 Війна не скінчена.

Нім заберуть вороженьки
Петроград і Москву,
Ми поїдемо на Сибір,
Забудемо троску.

23. Що я бачу...

Бачу веселій, чудовий сьвіт красний,
Голубе небо, покрите зорями,
Огненне сонце і той місяць ясний,
Хмари пливучі попід небесами.

Всьо то послушне, свою пору має,
Даного приказу і часу держать ся
Не гнівний місяць, що сонця лишаєсь,
У бігу разом не може зрівнать ся.

Не гнівні моря, що земля встроїлась
В красу, зелені дерева і цьвіти,
Не гнівні хмари, котрі навганялись
Не знайшли місця спочати (сидіти).

Бо так Господь, Сотворитель сьвіта
Наказав, щоб Йому послушне всьо було.
І так минали і минають літа;
Жадне приказу свого не забуло.

Лише забулись невдячні діти,
 Не хочять про розказ ні знати, ні чути,
 Шлють одні других у тюрми терпіти,
 Один над другим паном хоче бути.

Цісарі і царі пливали в достатках,
 Весь сьвіт хотіли в свої руки взяти,
 Мстили ся люто на менших бідаках,
 Всьо на їх розказ муїло ся стати.

І так держали народи закуті,
 Держали довго у тюрмах, неволі,
 Народи терпіли, а вороги люті
 Були нечуйні на ті кривди, болі.

Кинули трутку помежи Славяни —
 Трутку незгоди, щоб їх одурити.
 Одні зробились царськими рабами,
 А другі пішли Нїмчугам служити.

І так в неволи сотки лїт минали,
 Закутий нарід неміг ся двигнути,
 Мучились тяжко, аж тюрми дрожали,
 Ніхто за кривди не сьмів ся впімнути.

Перевисшилась міра мук, терпіня.
 Закричав нарід в неволи закутий,
 На той страшний крик тюрми розвалились
 І встає нарід сьвітом призабутий.

Поплила кровця невинна, сьвятая
 І підмулила трон лютого ката,

Звалив ся царат, потонув у крови,
Нарід проглянув і пізнав брат брата.

Тож брата Слявяни, разом получить ся,
В одную силу, як ріднії брати,
Нехай пізнають Німчуги, Мадяри,
Що днесь над нами їм не панувати.

24. Молодці і старець.

За селом, на толоці
Музиченьки грають,
А молодці задумані
Сидять, не гуляють.

І дівчата посумніли,
Кліпають очима,
Тій жаль Петра, тій Івана,
А тамтій Максимма.

Дорогою іде старець,
На кулях спираєсь,
Став, поглянув, до молодців
Несьміло зближаєсь.

Здіймив шапку, поздоровив,
Усів на мураві.

Чом ви діти такі сумні
На днешній забаві?

Не сумуйте — каже старець —
 Ось я ліру маю,
 Сли хочете, послухайте,
 А я вам заграю.

Згода, заграй нам дідусю,
 Єсли вмієш грати.
 Ти проглянув много сьвіта,
 Нема що казати.

Усїв старець, здіймив торбу,
 Взяв ліру в руки,
 Шарпнув струни і чудові
 Рознесли ся звуки.

Грає що раз то сильнійше,
 Шарпає за струни,
 Старечії сухі пальці
 Про старість забули.

Коли скінчив старець грати,
 Отер твар змарїїлу,
 Подивив ся на молодців
 І озвав ся сьміло:

Днесь не пора смутити ся,
 Дорогії діти,
 Йдїть до борби за Україну
 Врагів поборїте.

Нехай враги не толочать
 Наші красні поля,
 Покажіте, що не вмерла
 Наша доля, воля.

Нехай слава наших предків
 Зацвите красою,
 Йдіть щасливо і з побідов
 Поверніть ся з бою.

І заспівав старець пісню
 Голосом дрозжучим,
 Як він давно у неволи
 Татарській ся мучив.

Уже сонце над заходом,
 Вечер ся зближає,
 Старець сивий, хоть змучений,
 Однак ще співає.

Аж молодці закричали:
 Дідусю, працюйте!
 І в дорогу щасливую
 Єще нам заграйте!

Устав старець, узяв ліру,
 Грає з цілою сили
 А по старій, сухій тварі
 Слезі покотились.

Поїхали, вже не видно —
 Старець сів і плаче —
 І прошептав: Ох, щасливе
 То жите козаче.

25. Тліла іскра...

Тліла іскра, тліла довго,
 Аж ся розжарила —
 Повстав вогонь — Европа
 Ціла запалилась.

Горить вогонь, негасає,
 Земля спопеліла,
 Дими збили ся під хмару,
 Хмара потемніла.

А народи?... О, Господи,
 Аж страшно згадати,
 Побивають одні других,
 Рвуть тіло мов шмати.

Побивають, щоб слід стерти,
 Майно загорнути...
 О, Господи! А деж правда?
 Чи так має бути?

Чи ті менші у неволи
 Мусять вікувати?
 Чи їм сонця не бачити,
 Свободи не знати?

О, ні! — крикнули Славяни —
 Мем свободно жити,
 Царям, Німчугам, Мадярам,
 Не будем служити.

І потрясли оковами,
Ланци задзвонили
І пірвали ся кайдани,
Тюрми повалились.

Добивають ся свободи
Зневолені діти,
Закричали: лекше вмерти,
Як в тюрмах сидіти.

Розніс ся крик невольничий
Понад ліси, гори
І добив ся ген далеко,
Далеко за море.

Аж на землю Вашінгтона,
Де нарід свободний,
Жертволюбивий, справедливий
І пошани гідний.

І дізнались Вашінгтонці
Про ті страшні кривди,
Яких враги допускались,
Що ї не полїчив би.

І озвались: Годї, враги,
Невинну кров пити,
Не сьмієте нападати
І невинних бити.

Всі народи, що на сьвітї
Богаті, чи бідні,
Мають бути в своїй хатї
Вільні і свободні.

Замаяв прапор звіздиетий,
 Море загуділо,
 Пішли діти Вашінгтона,
 Пішли у бій сьміло.

Пішли вогонь угасити,
 Винних укарати,
 Щоб Нїмчугам відхотїлось
 Невинних вбивати.

Слава дітям Вашінгтона,
 Вільсонови слава,
 Що не дадуть подоптати
 Народні права.

26. Сироти.

Вітер віє, сніг біліє,
 Сиві хмари вють ся,
 Дорогою йдуть сироти
 Померзлі, трясуть ся.

Личка бліді, помарнілі,
 З очий слези росять:
 Падуть у сніг помучені.
 То знов ся підносять.

«Вже до мами недалеко,»
 Старше прошептало,
 «Мама вбере, нагодує,
 Буде нам весело.»

Ідуть бідні сиротята
 Бродячи снігами,
 Чим раз більше зближають ся
 До рідної мами.

Вже минули старий явір,
 Тополю минули,
 Пізнали гріб своєї мами —
 Сироти вклякнули.

І озвалісь: «Вставай мамо!
 Доки будеш спати?
 Ми голодні, не обмиті,
 Ні нас кому вбрати.»

«Тато з війни не вернули,
 Хатини не маєм,
 Вставай мамо, ми померзли,
 З голоду вмирасм.»

«Чом так довго спиш тут, мамо,
 Домів не вертаєш?
 Чи ти за нас призабула,
 Чи нас не кохаєш?»

Не озвалась мати з гробу,
 Дітий не оґріла;
 Лише явір похилив ся,
 Тополя шуміла.

А сироти єще довго
 Просили — ридали,
 Аж бідненькі помучені
 На гріб полягали.

І вже більше не піднеслись
 З матірної могили —
 І сиріток сніги білі
 На гробі прикрили.

27. Розпука.

Чого царю рудо-бородній
 Ридаєш і плачеш?
 Може тому, що народи
 Вже на воли бачиш?

Чи жаль тобі за престолом,
 Що муєш лишати?
 Може тому, що боїш ся
 В Сибір вандрувати?

І ти мислив, лютій враже,
 Що хтось тя ся боїть,
 Що не вирвуть ся на волю
 Раби з тюрем твоїх?

Ти не знав, що невільники
 Вміють воювати,
 Твоїх кайдан і неволі
 Їм ся не боятися.

Бо народи зневолені,
 Твій трон перевернуть,
 Засіяє доля, воля —
 Свободу привернуть.

Та ти царю свого стрія
 Поставив на стражи,
 Щоб народи то слухали,
 Що стрій їм розкаже.

А тимчасом твої стрійко
 На ніщо не здались,
 Бо невільники розкулись
 І вільними стали.

А коли цар довідав ся
 Про стрійові вдачі,
 То замкнув ся у хатині,
 З царицею плаче.

І зі встиду бідачнєско
 Не знав, що ділати,
 Треба в стрія воєводи
 Ради засягати.

Побачив цар свого стрія,
 Махнув головою:
 Шкода стрію, щось великий,
 Та ще її з бородою.

Стрий озвав ся: Мій Миколо,
 Признати ся мушу,
 Що за твій трон і корону.
 Давб я житє, душу.

Бо і мені тут при тобі
 Добре було жити;
 Мав я славу, мав гонори,
 Не мусів робити.

А днесь всьо перемінилось...
 Тебе зневажають
 Анї кайдан, ні нагайки
 Днесь ся не лякають.

То вся твоя вина стрію —
 Крикнув цар злостиво —
 Чи ти не міг доказати
 Яке чудо, диво?...

Розгнівав ся стрій на царя,
 Бородов махає
 І озвав ся: государю!
 За що мене лаєш?

Твої слова такі прикрі,
 Аж слухати нудно,
 Як я кажу, що немож,
 То немож — то трудно.

Днесь, Миколо, ані чуда,
 Ні дива не вдієш,
 Проти тебе гнів народа
 Палає, жаріє.

Обнялись оба за шиї
 Заплакали ревне,
 Що трон царський повалив ся,
 Ніколи не верне.

28. Розмова.

— Скажіть мені, ясеній пане,
 Де ся Польща діла?
 Чи ви її, чи вона вас
 Слухати не хтіла?

Бо то дивно виглядає,
 Що високі графи
 Не уміли шанувати
 Польські параграфи.

Я чув в коршмі, як піяки
 Собі говорили,
 Що ту вашу славну Польщу
 Жиди закупили.

Подивив ся пан на хлопа,
 Папіроса крутить,
 То блідне, то червоніє,
 Зі злости ся лютить.

— Цо ти мувіш таке ржечи,
 Же Польска спшедана...

Чи то може биць на сьвеце,
 Би жид купіл пана.

— Не злостьте ся, ясний пане,
 Таж я так не кажу,
 Щоби жиди закупили
 Всю польську саржу.

Я лиш хотїв запитати,
 Чи ясний пан знають,
 Чому жиди з польських панів
 Так ся насьмівають?

— Я ці повем, муй кохани,
 Цо то вшиєтко значи:
 Ми панове научені
 Жиць в сьвеце іначей.

Бо панове з уродзєня
 Такі звичай майом,
 За шампани і лікери
 Майонткі спшедайом.

Та ми пшецеж не можеми
 Жиць як просте людзе,
 Єслі не мами шампана,
 То нас в сьродку нудзі.

— Чи знаєте, ясний пане,
 Що люди говорять,
 Що вже деякі вельможні
 Вудков риби ловять.

— Відзіш, дрої, бо ці людзе
 Не розуміом справи;

Іди панове ходзом з вендком,
То тилько для забави.

Єдні ядом до Парижа
Забавиць се в карти,
Друдзи ядом в цєпле крас,
Стройом себе жарти.

— Правда, правда, ясний пане,
Тепер я вже знаю,
Не гнівайтесь, если я вас
Ще о щось спитаю.

Я би хотів довідатись,
Бо я то не знаю,
Для чого польські вельможі
Самі ся стріляють?

— Же панове се стшеляйом,
То сом ружне пшичини —
Єдні іном для гонору.
Друдзи для оїчизни.

Інні знову се стшеляйом,
Бо їх розпач взяла,
А то вшистко так, ажеби
Польска не зінела.

— Як велика була Польща,
Скажіть мені, пане?
Чи до Польщі належали
Турки, Росіяни?

Бо я читав, що у Польщі
Все були роздори,

Самі пани розбивали
Королівські двори.

— Польска мяла подостатком
І злота і збожа,
Була велька, бардзо велька,
Од моржа до моржа.

А же в Польсце били клутне,
То ржеч добрже знана,
Бо панове єдні хцелі
Обраць крулем Яна.

Друдзи хцелі Лешка, Мешка,
Інні Баторею,
Але я в тим, муї кохани,
Не відзе ніц злего.

— Даруйте мені, вельможній,
Що я вас лишаю,
Я би єще що питав ся,
Но часу не маю.

29. Встань Богдане.

Вставай батьку наш, Богдане,
Поглянь, що ся дїє,
Ворог нищить Україну,
Стріли мов град сїс.

Палить, нищить міста, села,
 Сьвятощі руйнує,
 Плачів, криків, щоб перестав
 Не бачить, не чує.

Де пишались міста, села —
 Днесь згарища стоять,
 На згарищах сиротята
 Ридають, заводять.

Закув ворог батьки, мами,
 Загнав у неволю,
 А сироти позістали
 На нещасну долю.

Пливуть ріки кровавії,
 Чорніють могили,
 Наші майна не остались,
 З димами поплили.

* Вставай, не спи днесь в могилі
 Український Гетьмане,
 Збуди борців Запорожців,
 Збуди атамани.

Збуди славних козаченьків,
 Піднеси булаву,
 Веди у бій за Україну
 І за предків славу.

Веди у бій, бо ти умів
 Врагів побіджати,
 З тобою ворожі Ляхи
 Не могли рівнатись.

Пред тобою вражі війська
 Мов трава стелились,
 А козаки-невміраки
 Славою окрились.

Тож вставай наш славний вожде,
 Хай забренять зброї,
 Поможи нам визволити
 Україну з неволі.

Нехай сонце знов засяє
 На нашій Україні,
 Щоб ми були вільні, сильні,
 Щасливі, свободні.

30. Повій вітре.

Повій вітре, повій буйний
 На нашу Україну,
 Поздорови нашу рідню
 Й стареньку хатину.

Скажи батькам, скажи мамам
 І дітям маленьким,
 Най не плачуть, не сумують,
 Хоть муки тяженькі.

Хоть кайдани влісь в рани,
Нагайка рве тіло,
Хотяй кати знущають ся —
Терпіть брата сьміло.

Хотяй рани глибокії,
З котрих кровця леть ся
Господь Правий то все бачить,
На врагах пімстить ся.

Вже день близько, котрий вільність
Вкраїні принесе,
Зникнуть тюрми і кайдани,
Стане для нас лекше.

Доці змиють вражі сліди,
Сонце спалить кости,
Увільнить ся Україна
З московської злости.

І виросте і зацвите
На батьків могилах
Величава доля, воля
І слава і сила.

31. Спів Січових Стрільців.

Час нам брата йти у бій

За Україну, нарід свій

І за волю свободу,

Станьмо брата до ряду.

Сьміло бий і цільно мір,

В ліво, в право глянь, позір!

В нас стрілецька кров пливе,

Стрелець сьміло врага бє.

Стрелець смерти не злякнесь.

Пред врагами не цофнесь.

Сьміло бий і т. д. . . .

Стрелець йде у бій мов стріла,

На думці все Україна,

Грудь зі стали, бистрий ум —

Тнуть ворогів, що аж сум.

Сьміло бий і т. д. . . .

Ані Сибір, ні тюрми,

Ні московські кайдани

Не скують стрілецький дух. . .

Стрелець сильний. стрелець зух.

Сьміло бий і т. д. . . .

За Україну, рідний край

Хто молодий в ряд ставай,

В руки ешеу, меч при бік,

Щоби ворог не утік.

Сьміло бий і т. д. . . .

Нехай знає лютій враг,
 Чи то Москаль, чи то Лях,
 Що Вкраїна вільний край —
 Віра, мова, обичай.

Сьміло бий і т. д...

Не будем врагам служити,
 Тюрми, кайдани зносить,
 Бо ми славних предків рід,
 Ми навчені до побід.

Сьміло бий і т. д...

І повстане Вкраїна
 Славна, сильна, свободна,
 Буде цвісти много літ,
 Поки сонце, поки сьвіт.

Сьміло бий і цільно мір,
 В лїво, в право глянь, позір!

32. Станьмо враз.

Час нам братя в ряди стати,
 Подати си руки,
 Щоб кайдани розірвати,
 Не терпіти муки.

Чом у тюрмах нам сидіти,
 Коли сонце сьвітить?

Доки катам муть служити
Українські діти?

Чи ми кому провинили,
Чи чуже забрали,
Що нас кати кровопійці
В кайдани скували?

Таж ми сини предків славних,
Ми вкраїнські діти;
Ми не хочем, ми не вмієм
Ворогам служити.

Уже досить нашої крові
Враги ся напили,
Зрабували наші майна,
Згарища лишили.

Та Вкраїна, котора
Славою пишалась,
Днесь закута, зневолена —
Служницею стала.

Та не лишень служницею,
Щоб врагам служити,
Але вязнем закованим,
Ох, страх тяжко жити.

Закували руки, ноги,
В груди спису вбили,
Скасували віру, мову,
Нич не пощадили.

Вже кайдани поржавіли,
Тюрми кровцев зляті,

Не мають серця, ні стриму
Вороги прокляті.

Рани одні не згоїлись,
А вже другі маєм;
Знущають ся кати люті,
Над рідненьким краєм.

І ніхто ся не спитас,
Ніхто не погляне
На недолю України,
На болючі рани.

Чужі люди не спитають,
Та на що ї питати —
Они вільні і свободні,
Не хтять про нас знати.

Тож ділаймо власнов силов,
Не глядїм чужої,
Бо чужинець за Україну
Не дасть груди свої.

Сели неньки не оборонять
Рідненькії діти,
То о помочи чужинців
Нема що і мріти.

Бо монархи помирять ся,
Незгода мине ся,
А за біднов Українов
Чужий не влімнеть ся.

Тож до діла брата, сестри,
Злучім власні сили.

Не уступім хочайі будуть
 З крові ріки плили.
 І поборем, переможем,
 Мем свободно жити,
 Не будемо лютим врагам
 Кланятись, служити.

33. Смерть вояка.

Коло гаю, при дорозі,
 На зеленій ниві,
 Похилив ся і думас
 Коник білогривий.

А на траві лежить вояк,
 З болю умирає,
 Підніє очи, ще раз глянув,
 З конем ся пращас.

І говорить: товарищу,
 Коню ти мій синій,
 Не буде тя вже трудити
 Вояк нещасливий.

Ми обидва немов орли
 По полях вганяли,
 Острих списів, куть ворожих
 Ми ся не бояли.

Ми пред врагом не вступали,
Змученя не чули,
Хлібом оба ми ділились,
Вірні друзи були.

І днесь доля мні судилась
Тутки загибати -
На чужині, ген далеко
Від рідної хати.

Ти не сумуй, білогривий,
Не стій надімною,
Но вигребай могилоньку
Своєю ногою.

Гребай коню, гребай скорше,
Бо вже гаснуть очи,
Уже сила опускає...
Скорше, коню, скорше...

Гребай коню не глибоко,
Бо як прийде мати,
Щоби могли її слези
До мене дістатись.

34. Розлука.

В темнім гаю, при потоці,
 Де росте калина,
 З блідим лицем заплакана
 Стояла дівчина.

Глядить в ріку то на хмари,
 Біль серце стискає,
 Місяць сьвітить, а у річці
 Бистро вода грає.

І глянула ген далеко
 Сумними очима
 І сказала: даруй Боже
 Єсли провинила.

І скочила у водицю —
 Блисли піни білі —
 Ще раз знесла в гору руки,
 Зникла поміж філі.

А по лісі шумить вітер,
 Потік плине далі,
 Тупіт коня дав ся чути,
 Хтось ся приближає.

Летить вояк на воронім,
 Над річкою станув,
 Із чола піт отирає
 У річку поглянув.

Єще філі не втишились,
 Ще вода ся крутить,

Вояк станув, засмутив ся
І заломив руки.

Так то она — шепнув з-тиха —
Філями ся вкрила
І віночок на березі
Она полишила.

Пустив коня, здоймив шаблю,
При вінци складає —
Працай коню — сказав вояк —
В філях поринає.

35. Рождество Христове серед гуку гармат.

Сонце схилилось на запад низенько,
Вечірня зоря лучі пускає
І много інших звїзд мільїонів
В блискучі шати приодягаєсь.
І батько місяць днесь веселїйший
Спішить до сонця зичити шати,
Щоби блискучо приодягти ся —
Днесь рожденного Царя витати.
А ніч спокїйна, тихо усюди,
Лиш часом птїчка трїпне крильцями
І чорні хмари ген розїйшли ся,
Щоб не затьмити небесной брами.

Небо радїє, Ангелів хори
 Спішать на землю сьвіт пробудити,
 Що Цар безсмертний, Спаситель міра
 Прийде на землю смерть побідити.

Адам і Ева отерли слези,
 Цар Давид строїть струни, щоб грати,
 Сьвятії старці пращають ад,
 Радісні пісні стали співати.

Що вже скінчилась неволя ада;
 Пророчі слова сповнять ся нинї,
 Що з Діви чистой Бог ся народить.
 В малім місточку у Вифлєсмї.

Настала хвиля Рождества Бога,
 Сьвіт захитав ся, моря заграли,
 Земля ся клонить, віддає хвалу
 В воздуху співи чути ся дали.

Скрипли завіси Небесной брами,
 Ісус виходить малим Дитятем,
 Небесні Духи чудними гласи:
 «Радуй ся Сьвіте» стали співати.

Другі Ангели грають прекрасно,
 А інші будять пастирів спячих,
 Щоби спішили до Вифлєсма,
 Поклін віддати Божому Дитяти.

А батько місяць сьвітить а сьвітить,
 Розпустив свої промінні лучі,
 Вечірня зоря перед супроводить,
 За нею много, много зьвізд блискучих.

Встали пастирі, дрожать зі страху,
 Явлїня того не розуміють,
 Що ціле Небо огнем палає —
 Падуть на землю, кричать і мліють.

Аж коли Ангел звістив їм чудо,
 Що Христос Господь на сьвіт родив ся,
 З Діви Марії, в убогій стайни,
 Місто пеленів сїном накрив ся.

Біжуть пастирі витати Пана,
 Несуть дарунки, які хто може,
 Падуть на землю перед Ісусом:
 Благослови нас, Дитятко Боже.

З далеких сторін їдуть монархи
 Віддати Богу поклін і дари:
 Вітай Ісусе, вітай Маріє —
 Зняли корони, повклякали.

А Ісус бачить їх щирі серця,
 Підносить руки благословити
 І обіцяв їм, що за ті дари
 Будуть во віки з Ісусом жити.

І ми Ісусе днесь Тя витаєм,
 Перед Тобою бемо поклони.
 Подивись Царю, які ми бідні —
 Вислухай наші плачі і стони.

Небо радїє з Рождества Твого,
 Все сотворіне Тя величає,
 Навіть найменша птичка весела
 Чудові пісні Тобі співає.

І ми співаєм, але наші співи
 Не так веселі, як давно були...
 Уста співають а серце плаче,
 Бо повне болю, жалю і туги.

Колись, давнійше, дідусь старенький,
 Батько з синами, з доньками мати,
 Желаня одні другим складали,
 Бабка зачинала колядувати.

Прийшли сусіди, близькі, далекі,
 Кладуть на лаву з мішком оріхи.
 Дівчата в брамі дзвонять ложками —
 Гамору повно, повно утіхи.

В церковци чудно заграли дзвони,
 Сьвященик править, вірні ся молять:
 Слава Ти Христе, днесь народжений,
 Нехай ся діє Твоя сьвята воля.

Так, бо передше було весело
 А днесь, о Пане, аж жаль згадати,
 Що місто співу, там плач і стоні.
 А місто дзвонів, гремлять армати.

Землицю нашу зорали кулі.
 Родина наша купаєсь в крові,
 Міста і села з димом поплили.
 Лишень могили стирчать на поли.

Старці, невісти і малі діти,
 По пустих містах терплять недолю,
 Батьки з синами скуті в оковах
 І загивають в сибірськїм полію.

Інші спочили в темних могилах,
Не вернуть більше межі родину,
Рідної стріхи вже не побачать,
Не заспівають в сю сьвяту днину.

Усе завмерло, закаменіло,
Лише крук заскрегоче,
Спалений явір часом хитне ся,
В річці водиця сумно клекоче.

Гори, долини, трупами вкриті,
Кроваві ріки, де око гляне.

Ворожі кулі як дощ шаліють,
Змилуй ся Христе, змилуй ся Пане.

Ми Тебе просим, Дитятко Боже.

Здійми з нас тяжкі вражі кайдани,

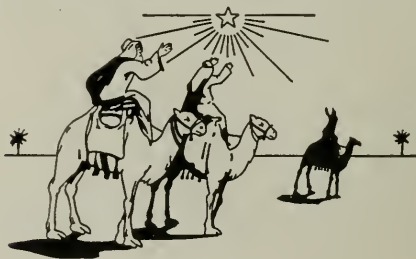
Нам дни і ночі в слезах минають —

Змилуй ся Христе, змилуй ся Пане.

Нехай днесь з Твоїм сьвятим приходом,
Прийде мир, згода, любов настане.

Ми наші серця в дарі приносим,

Для Тебе, Христе, для Тебе, Пане.

36. Сибір.

Дорогі діти — раз батько промовив:
Гляньте на мої спрацьовані руки,
На сивий волос, на твар помарнілу;
Много я в життю зазнав горя, муки.

Від літ дитячих я щастя не бачив,
Від літ дитячих смуток в серцю ношу,
Коли згадаю про нещасну долю,
То з очий моїх рясні слези рошу.

І так у смутку день за днем минає,
В нужді і горю в ночі до сну клав ся,
У сні я бачив, я чув крики, стони,
Як лютий царат над братами знущав ся.

Знущав ся страшно, катував без міри,
В тяжкі кайдани закув ноги, руки,
А інших вивіз на Сибір студений
І там конають з голоду і муки.

Старенькі старці на землю клякали,
Зносили руки до неба, до Бога,
Рідну хатину раз на все пращали,
Бо вже не вернуть — далека дорога.

Там сонце не гріє, птачки не співають,
Не цвітуть там рожі, лелії, ні цвіти,
Дерева зелених листків не пускають,
Не скачуть при неньці веселенько діти.

Наших пісень красних ніхто там не чує,
Церковці не видно, не дзвонять там дзвони,

Неділя, чи сьвято, чи то день робочий —
Не устає праця, крики, плач і стони.

Дротяна нагайка рве на кусні тіло,
До тачок прикуті на ланц ноги, руки,
Збичоване тіло криє плащ дрантивий,
Нема там пощади на горя і муки.

Так вигнанцям бідним в тяжкій неволи
Літа за літами по черзі минають...

Тисячі гинуть, кладуться в землю —
Ті муки, кайдани раз на все пращають.

А бідні вдовиці, діточки маленькі
Клякають на гробі, плачуть і ридають,
Що доля судилась самим позіетати
І що їх чекає, то ще не знають.

Слухайте далі, мої любі діти,
Коли настане розправа з царатом,
Ідть до бою весело і сьміло
За братів кривду піметіть ся над катом.

* *

Много літ з ряду спосobiliлись в сили
Усі держави цілою Европи,
Щоб коли час прийде, як труба заграє,
До борби стати, врага побороти.

Так літа минали в мрії і надії,
Кождий ся тїшив ліпшов, красшов долев,
Глядїв яеним оком в далеку будучність,
Щоби раз на все ворога зневолив.

Малії діти нераз ся питали
 Старших від себе : що за смуток бачуть,
 Длячого ваші твари помарніли
 І чом день і ніч ваші очі плачуть? .

А на то старші : побачите діти,
 Вже час короткий, як хмара зближаєсь,
 Як брат на брата в гору меч піднесе
 І своєї рідні кров порозливає.

І старій батько говорить до неньки :

Як довго будем тїшитись синами?

Чи то вже той час страшній наближаєсь,

Що ми ся лишим старі сиротами?

Одно і друге слезми очі росять,
 Бо було тяжко синів годувати,
 Бо голод і холод — то було їх щастє,
 А навіть не мали і рідної хати.

Нараз вість скоро по краю рознеслась :

Війна з царатом, спішіть руські діти

За батьків кривду, за нашу Україну

Йдіть у бій сміло, кайдани порвіте.

Заграли бубни, блиснули зброї,

Стрільці соколи той поклик сповняють,

Пішли мов хмара, правдиві герої

За кривду України груди наставляють.

37. Отче наш.

З могил високих,
 З тюрем глибоких
 Пливають горячі мольби і плач.
 Старці і діти,
 Українські цвіти
 Просять, благають: О, Отче наш,
 Бренять кайдани,
 Враги тирани
 Не дають пільги, мордують нас,
 А ми збиті,
 Ранами вкриті
 Плачем і молим: О, Отче наш...

Нашу Україну
 Матінку рідну,
 Наскрізь пробили Москаль і Лях.
 Смертельний удар
 Голосять всюда
 Косьтями, кровю встелюють шлях.
 Чорні могили
 Україну вкрили...
 Лячно, аж навіть згадати страх.
 І кровцю точуть,
 Сьвятощі допчуть
 Враги відвічні — Москаль і Лях.
 Хтять слід затерти,
 Бажають смерти

Тобі Україно... А нарід наш
 Руки зносить,
 Благає і просить:
 Ратуй Україну, о Боже наш!

38. Не плач, Народе!

Не плач Народе, в кайданах закутій.
 Не рони слези, хоть болючі рани.
 Ворог без серця не хоче ні чути,
 Не дає пільги, не має пошани.

Не плач, хоть в тюрмах столітя минають,
 Хоть царська нагайка рве на кусні тіло,
 Не плач, хоть в муках невинні конають.

Минеть ся недоля, терпіть брата сьміло!

Не плач, бо слези нічо не допоможуть,
 А силою пробуй тюрми повалити,
 Пірви кайдани, пута віковії,
 А станеш вільним, меш свобідно жити.

Не плач, а сьміло піднеси шаблюку,

А поконаєш відвічного ката.

Кровію з врагами запиши розлуку

І вільна стане рідна наша хата.

39. Мем сьвідчити.

Сумно стало на Україні,
 Із оружем ворог впав
 І невинні діти бідні
 У кайдани закував.

Що Ляхи не зрабували,
 То розграбив Москаль;
 Лише сліди позістали,
 Позістали слези, жаль.

Чорну нам лишив руїну,
 Міста, села попалив
 І Матїнку-Україну
 Могилопьяками укрив.

Плила кровця, слези плили
 В Чорне море, щоб спочить,
 А пливучи голосили:
 Станем на суд, мем сьвідчить.

Мем сьвідчити, всео розкажем,
 Як враг лютий допав нас...
 Про ті кривди, котрі зносять
 Бідний нарід довгий час.

І упаде страшний засуд
 На поганих ворогів,
 А Україна дочекаєсь
 Волї, долї, красних днів.

40. Сьвіти сонце.

Сьвіти сонце, сьвіти ясно

Над Україною.

Най темрява не панує,

Не криє нас тьмою.

 Бо в темряві тяжко жити,

 Тяжко умирати.

 Власні діти не пізнають

 Бідненької мати.

Сьвіти сонце, нехай твої

Лучі золотії

Проженуть тьму, тьму недолі,

Хмари віковії.

 Сьвіти сонце, огрій наші

 Зморожені рани,

 Огрій тюрми холоднії,

 А легше нам стане.

Сьвіти сонце, щоби видно

Куди йти до бою...

Ми піїдемо її виборемо

Україні волю.

41. Наймит.

Родив ся в неволі,
А муки і болі
Від коліски точать його грудь;
Де ся огляне,
Де ногою стане,
Всюди чує голос: рабом моїм будь.

У своїй хатині,
На своїй ниві
Наймитом він став.
Впімнутись не сьміє,
Хоть кривда ся дїє,
Хоть крови много проляв.

І носить ярмо,
Котре вже давно,
Давно цілком перетліло.
А наймит рвати
Не пробує встати,
Щоб душу увільнить і тіло.

Гей брате, двигнись,
Поглянь, подивись,
Не видно подібних до тебе.
Лише ти один
Служиш ніч і день,
Не скидаєш враже ярмо зі себе.

Збудіть ся сини,
 Кайдани, тюрми,
 Розкуйте, валіть і рвіте!
 Пора вже і час
 Нехай і у нас
 Сонічко правди засьвітить.

42. В буйнім лісі.

В буйнім лісі при дорозі,
 Сидить вояк, спочиває,
 Отер рану одну, другу,
 Хоче встати, не змагає.

Бо глибокі його рани,
 Кровці много з них уплило,
 Здоймив зброю, поцілував,
 До коня озвав ся мило:

Чом сумуєш, товаришу?
 Не сумуй, мій карий коню,
 Ми вже більше не полетим,
 За ворогом у погоню.

Ми літали немов орли,
 Моя шабля не спочала,
 Вражі стріли аж шуміли,
 А нас жадна не чіпала.

Аж днесь стріла ворожая

У мою грудь загостила...

З болю серце завмирає,

Рука зброю опустила.

Жаль, що мушу умирати,

На чужині, між чужими...

Лекше булоб мні лежати

Де зелені полонини.

Там прийшла би моя мати,

Клякнула би на могилу,

Рясні слези би ронила,

Промовилаб: сину, сину!...

І сестра би заридала,

Могилоньку цвітем вкрилаб,

Голосилаб: брате милий,

Та ж я тебе так любила!

Но судьба мені судилась

На чужині умирати —

І ворожі птиці будуть

Моє тіло роздирати.

Ще раз глянув на карого,

Глянув в сторону рідненьку,

Ще раз стиснув в руці зброю,

І прошептав: ненько, ненько.

І склонив ся на мураві,

Замкнув уста, замкнув очі...

Така доля жовнярова...

Спи спокійно, спи молодче.

43. Дайте поміч.

Хто не бував на Сибірі,
 Той не знає, що Сибір.
 Моїм словам, що тут пишу,
 Брате, сестро, щиро вір.

Той, хто не був на Сибірі,
 Хто кайданів не носив,
 Той щасливий, хочай би він
 О жебранім хлібі жив.

Бо жебрак, як голоден,
 Йде, стукає до всіх хат
 Простягає руку, просить;
 Подаруйте хліба шмат.

Гірша доля над жебрака
 Судила ся Вітчині,
 Гинуть брата, терплять муки
 У далекій чужині.

Голод, холод — то їх щастє,
 А нагайка дротяна
 І кайдани і знуцання —
 То від царя їм платня.

Москаль лютий не здрігнеть ся
 На ті страшні муки, біль;
 Не pomoже, бо в Москаля
 Зимне серце, мов Сибір.

Рідня наша із Сибіри
 Шле плач і просьби до нас,

Витягає руку, просить:
 Поможіть, бо тяжкий час.
 Поможіть, бо загибаєм,
 Поможіть своїй рідні.
 Ліпше лежать в домовині,
 Як мучитись в чужині.
 Але дарма. Мов не чуєм,
 Мов чужий нам плач братів,
 Скаменіли наші серця
 На просьби сиріток, вдів.
 Забуває син про батька,
 З помочню не спішить,
 Дочка неньки цураєть ся,
 Бо їй добре тутки жить.
 Братя, сестри, нуж до діла!
 Несім поміч, зменьшім біль,
 Нехай голод її смерть братами
 Не застелюють Сибір.

44. Встань Народе!

Встань, народе зневоленій, розбитий!
 Не трать надії, вже зоря світає!
 Скинь вражі пута, хай ворог неситий
 До решти Твою кров не випиває.

Встань, пробуди ся, потряси тюрмами,
 Одій ся в силу до борби з царатом:
 За кров невинну, за тії могили,
 Йди у бій сьміло, пімети ся над катом.

Встань, пробуди ся, днесь пора до бою,
 Вже час наспів царськїй трон звалити,
 Царську гордість подопчи ногою,
 Покажи, що вмєш сам в себе рядити.

Встань, Україно, приодій ся в славу,
 Най Твої діти свобідними стануть,
 Прапор батьківськїй, батьківську булаву
 Нехай на ново дістануть, дістануть.

45. Доки служити?

Доки служити,
 Доки коритись
 Будемо перед врагами?
 Таж наші діди не знали біди,
 Що то неволя, кайдани.
 Жили в свободі,
 В любові і згоді,
 Як діти неньки одної.
 Повні стодоли, повні комори
 Мали хліба і меду до волі.

Пишались вони —
 Українські сини.
 Таж бо мали чим пишатись:
 Прекрасні дома, золоті брами,
 Золоті зброї і шати.

Чудова була
 Наша Україна...
 Згадати — аж серце мліє...
 А днесь, мучать нас вже так довгий
 час,
 За що? Ніхто сказати не вміє.

О люті враги,
 Москалі, Ляхи,
 Не будете довше нами рядити.
 Ми здопчем тюрми,
 Пірвем кайдани,
 На волі будемо жити.

46. Сьвіжа могила.

(На смерть Івана Франка).

І знов сьвіжа на Україні
 Чорніє могила,
 А Матінка-Україна
 Слезу уронила

Та не одну, а багато
 Сліз вона проляла,
 Бо вірного, любимого
 Сина пострадала.

Ненька сина пострадала
 А ми Батька, Вожда...
 Днесь жалобою і сумом
 Вкрилась душа кожда.

Бо хто-ж Він був, той наш Батько,
 Що спочив в могилі?
 За ким тяжкий біль до нас тут
 Несли морські філі?

Може князь багатій, гордій,
 З сьвітом попрощав ся?
 Чи може який вельможа
 В смертні шати вбрав ся?

О, ні! В гробі тім спочив
 Борець України,
 Про котрого пам'ять не вмере,
 Не вмере, не загине!

.....

Іван Франко від поранку
 До послідних життя лїт
 Не знав долі, щастя, волі..
 Його знає цілий сьвіт.

У бідній сільській хатині
 Він родив ся і зростав.

Для України від дитини
 Душу й серце Він віддав.

Жив убого, терпів много
 Від своїх і від чужих;
 Кував долю, щастє, волю,
 Для поколінь молодих.

Гоїв рани України,
 Взивав братів до борби,
 Щоб розкути вражі пута,
 Повалить усї тюрми.

Цїле житє жалїв, тужив
 І у серцю носив біль,
 Плакав за кривди України,
 Плакав за кривди братів.

Напосїлись люті враги
 Вирвать серце у борця,
 Здавить душу, щоб ніколи
 Не збудив ся до життя.

Кули руки, кули ноги
 У ланцухи — кайдани,
 І в голоді і холодї
 Терпів многі, многі дни.

Однак не могли здавити,
 Бо сильний був в борця дух,
 Не лякавсь Він ані смерти,
 Ані тяжких вражих мук.

Знав, що в муках, у неволї
 Куєсь доля Вітчини,

Знав, що волі та свободи
Діждуть України сини.

Ляг спочити, щоб біль вкрити
По праці тяжкій, тяжкій...
Не забудем Твоїх трудів,
Твоїх вчинків, Твоїх мрій.

За те отже місто цвєтів
На могилу, на Твою,
Слезу щиру, наш Герою,
Ми складаємо свою.

Не забудуть Тя ніколи
Вірні України сини!
Честь віддадуть Тобі, Батьку,
По всі часи, по всі дні!

47. Йди у бій, сину.

Йди у бій сміло, не вагай ся, сину,
Не оглядай ся на поміч чужую.
Стрілою кинь ся, борись до загину
За Україну, земляньку сьвятую.

Стій твердо, мужно при сьвятім прапорі,
Не дай доплати сьвятощів України,
Хоть кров поллеть ся, не скарж ся на горе,
Хоть грудь прошиють, не кривись дитино.

А коли очі і уста замкнуть ся,
 Упадеш безсильний, у кровавім бою,
 І тоді скарги нехай не несуть ся,
 Не криви, сину серцем, ні душею.

Бо умирати під съвятим прапором,
 За б́ратів волю, за славу України,
 О як весело, як душа промовить:
 Не згине Нарід! Україна не згине!

48. Могила на чужині.

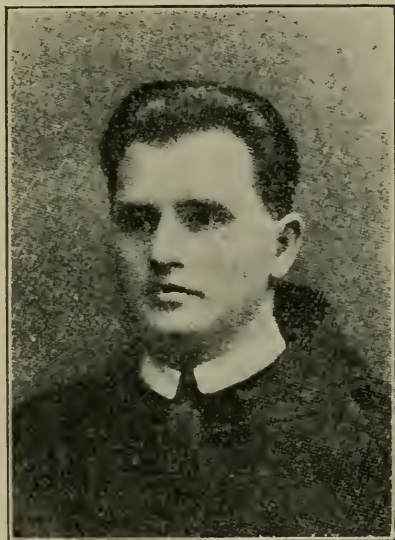
(В другу річницю смерти бл. п. Еп. С. С.
 Ортинського).

Поглянь Батьку, поглянь добрий,
 Твої вірні діти
 Прийшли днесь Твою могилу
 Слезами зросити.

.....

Руські ниви десятки літ
 Пусткою стояли,
 Руські діти між чужинців
 Розійшлись, блукали.

І хто знає, які горя
Булиб нас стрітили,
Слиб Українці на чужині,
Вожда не діждались.

Бл. п. Еп. С. С. Ортинський по приїзді з краю.

Вороги були би ся
Над нами знущали,
Нашу віру, мову, пісню,
З серця видиралиб.

Глянув Всевишній ласкаво
На нашу родину —
Шле Сївача, Апостола,
До нас на чужину.

Як приїхав Сївач Божий,
Поглянув на поле,
То заломив свої руки
Над наших недолев.

З великою посв'ятою,
Він до праці взяв ся,
Тяв тернину, орав, сїяв,
Аж піт з Него ляв ся.

А щоби вкраїнські ниви,
Вкрились овочами,
Він підцївав рясним потом,
Рясними сльозами.

І зісохли дикі терня,
А зацвіли рожі,
Бо сей Сївач зерно сїяв
Лиш во Імя Боже.

І будучність веселая
До нас ся всміхала,
Сонце правди засьвітило,
Темнота щезала.

Щасливі ми чули ся,
В нас серця радїли,
Бо над нами чував Батько,
Вожд відважний, сьмілий.

Наші горя, наші труди,
І тяжкїї болї
Він в дни й ночі аж до смерти,
Носив в серцю своїм.

Його серце ні хвилини
Радости не знало,
Від колиски, аж до гробу
В слезах ся купало.

Його праця, Його труди,
Чудово зацвіли,
В вірних дітий України
В серця вкорінились.

Він будував церкви, школи,
Закладав Просьвіти,
Своїм хлібом кормив бідні
Сиротята діти.

Кормив, одївав сироти
І плакав над ними,
Його рука бідних сльози
Втирала що днини.

Всі горнулись коло Батька,
Всі Його любили
І з любови красні цвїти,
Під ноги стелили.

І днесь, Батьку, прийшли діти
Честь Тобі віддати,
Сумні лиця, в очах слези,
Жалібні шати.

Плачуть очи, плачуть серця,
Туга не зменшаєсь,
Ти був Пастир, добрий Пастир,
Тебе кождий знає.

Ти любив вкраїнський нарід
Серцем і душею,
Сильновірний правдолюбче,
Князю, Архієрею.

Ще недавно був між нами,
А днесь у могилі,
На чужині, на далекій,
Спочив Вожд єдиний.

Спи спокійно наш Пастирю,
Твої вірні діти
Не забудуть Тя ніколи,
Все будуть жаліти.

І Твою могилу будуть
Сльозами зливати,
Твоїм слідом незатертим
Будуть поступати.

То ж прийми днесь наші слези,
Дорозші над цв'їти,
Що складають на могилу
Твої вірні діти.

49. Зрадникам.

О, зрадники, душегубці,
 Смердяче насїне,
 Не мине вас страшна кара
 Її ваше покоління.

Розпинаєте Україну,
 Невинную Мати,
 Запродуете у тюрми
 Бідні сиротята.

Не чуєте плачів, криків,
 Не чуєте болю,
 Закладаєте кайдани
 На родину свою.

О, ви царські руколизи
 Зветесь пси — не люди,
 А навіть пес своєї хати
 Пильнувати буде.

А ви, місто пильнувати,
 Місто боронити,
 Пішли в найми до ворогів,
 Щоб кров нашу пити.

О вироди, о звірюки,
 Тяжка вас жде доля —
 І по смерті не спічнете
 На українських полях.

Бо землячка вас за зраду
 Викине з могили

На пожерте звірям диким —
 Ви так заслужили.
 Сонце спалить ваші кости,
 Вітрець порох змете
 І понесе ген далеко
 У сибірські степи.

50. Ішов сьміло.

Ішов сьміло проти врагів
 В обороні вітчини,
 А хвилини не спочавши,
 Нас загрівав до борби.
 Филі вражі бурливії
 Розбивав своїм веслом,
 А у тяжких горя хвилях
 Не уступив пред врагом...
 Клонимо ся пред Тобою —
 О честь Батьку, честь Герою.

(Хто то є, читай перші букви в долину).

51. Братя Славяни.

Братя Славяни! Народе великий!
 Здаєсь на сьвітї тобі нема пари.
 Один нещастєм ти був оповитий,
 Довгі столїтя зносив муки, кари.

Бо хтож подїбно на широкім сьвітї
 Зносив неволю, тюрми й кайдани?
 Нїхто на певно, лиш Українці, Чехи,
 Москалі, Серби і прочі Славяни.

Одних дусили царські посїпаки,
 Нїмчуги других, а третих Мадяри,
 А прочих Славян, різали поганці,
 Ті косоокі Турки і Татари.

Тож днесь коли я з туги за Українов
 Описав пару стрічок про недолю —
 То не дивуйтесь, бо душа казала,
 Щоби я руці в писаню дав волю.

І рука писала, що душа казала
 Про тих катів, збуїв, орди дикі,
 Про тих, котрі метили ся, знущали
 Над брaтом своїм, сестрою вдовицев.

Катами, звірами, дикими ордами
 Я тих звав і буду звати,
 Котрі враз з царатом метили ся над брaтом,
 Боронили царський трон доптати.

Царські посіпаки вірно мов собаки.
Служили, троп царя держали,
Кости діточок, вдів і сиріток
По широких степах розсівали.

Тож нехай від днесь рід Славянський весь
В свободі, в згоді проживає.
Царське ярмо, німецьке пятно,
Хай щезне, пропаде, сконає.

З М І С Т.

Від Видавництва.

1. І в нас колись.....	7
2. Доки будем	10
3. Чому царю.....	13
4. Учіте ся	16
5. Сумно на Україні	17
6. Стрільці Січовики.....	23
7. Старець у неволи	26
8. Наша доля	31
9. Панахида за полеглих Героїв України	37
10. В день визволення України.....	40
11. Розправа в Карпатах.....	43
12. Перемишль	46
13. Доля вояка	52
14. Митрополит Шептицький в неволи (з клішою).....	57
15. Пізнали ся брати.....	62
16. Слава тобі, герою.....	70
17. Україно, верни ся.....	73
18. В 103-ті роковини уродини Тараса Шевченка (з клішою)	77
19. Літ много скута.....	80
20. Туга за Україною.	82
21. То наше Поділля.....	83
22. Виїзд царя на війну в р. 1915	86
23. Що я бачу.....	102
24. Молодці і старець	104
25. Тліла іскра	107

26.	Сироти	109
27.	Розлука	111
28.	Розмова	114
29.	Встань Богдане 1923	117
30.	Повій вітре	119
31.	Спів Січових Стрільців	121
32.	Станьмо враз	122
33.	Смерть вояка	125
34.	Розлука	127
35.	Роздество Хр. серед гуку гармат	128
36.	Сибір	133
37.	Отче наш	136
38.	Не плач, Народе !	137
39.	Мем свідчити	138
40.	Сьвіти сонце	139
41.	Наймит	140
42.	В буйнім лісі	141
43.	Дайте поміч	143
44.	Встань Народе	144
45.	Доки служити?	145
46.	Сьвіжа могила (На смерть Ів. Франка)	146
47.	Йди у бій, сину	149
48.	Могила на чужині. (В дру- гу річницю смерти бл. п. Еп. С. С. Ортинського), з клішою	150
49.	Зрадникам	155
50.	Ішов сьміло	156
51.	Братя Славяни	157

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

